

DER
STADT LEYDEN
DIENST-BOVC,

Innehoudende verclaringe van tvvezen ende ghelegentheyt vande zelve Stadt, gelijck die van outs gheweest, ende verdeelt is: vande vermeerderinghen ende vergrootinghen van dien:

Mitsgaders vande gestiften tot geestelicken ofte godsvruchtighen zaecken, aldaer, met namentlicke verclaringe van de gene die van outs her, in regeeringe zijn geweest.

T'samen gesoucht ende by een getrocken
door

IAN VAN HOVT SECRETARIIS:

Gedruct opt Raedthuys der voorschreven Stede,
inden Iare zestien-hondert ende tvvee.

Opte Duyfkens de blijde tijdinge brengende vant Leydtsche ontset.

TErwijl den zwarten Peen, het Palladijnsche LEYDEN
Beleyde' omringende de wallen, muyren, vest,
En dat om zwaerder peen, haer borgeren meest schreyden,
Peen, die hem God toe zondt, als honger noot en pest,
Rontsom men schanssen ziet, naer Noort, Oost, Zuyt, en West:
Begraven isse' alom, den vyant waecte' om winnen yet,
Zo dat zijn trotsen mont, dorst roemen op het lest
Om hier te raecken in, zelfs Iupin const beginnen niet:
Dione' heeft dit gehoort, daer zy in thooch van haer tinnen ziet:
Mijn hart gunt LEYDEN goet (sprac zy) tza Duyfkens geyl,
V vlugge vogelkens ontspreyt, en recht daer binnen vliet,
Deursnijt de lichte locht, en draecht hem van haer heyl
Veel blijder tijdingen, u wech is niet onveyl,
Mer onbezet. Mars ziet, is van des Moors goetgonderen:
Ic van den Batavier, Neptuyn die de bezeyl-
-de zee gebiet, ooc den Iupin, God van de donderen
Dees vougen hem by my, wel ist dan te verwonderen
Dat LEYDEN wert onzet? elc brengt tzijne' om verblijden,,by:
Iupin zijn stormend weer, Neptuyn vervult de bonderen
Mit zee, mijn Duyfkens ic, dus LEYDEN wert dees tijden,,vry:
Vliet wech Spec, zucht en zecht, dat jegens God quaet strijden,,zy.

Den Eerntfesten, VVijzen, ende zeer bescheydenen Heeren, de Heeren Schout, Burgermeesteren, Schepenen, Vroetschappen ende Veertighen dezer stadt Leyden.

ijn Heeren, voor-genomen hebbende aen te vangen de vernieuwinge van de Borgerlicke Keuren dezer stadt Leyden, die voorwaer in een groot verloop gecomen zijn, ende daer naer ooc uwer E. de Privilegien ten dienste, ende tot vorderinge van tgemeene beste gemeen te maken, volgende tbesluyt daer toe niet voor eenige, maer voor meenige jaren genomen, doch tot noch toe, mits andere voorgevallen verhinderingen, onvoltrocken gebleven, heeft my goet gedacht, als tot een voorbereydinge, yet by geschrifte te stellen, aengaende twezen ẽ de gelegentheyt dezer Stede, de vermeerderingen van dien: vorder ooc aengaende tbeleyt ende de regeeringe: Hoe, ende by wien tzelve van outs is geweest: wat Keuren, wat Privilegien daer toe zijn gemaect ende verleent: wat veranderingen daer inne by verloop des tijts zijn gecommen, ende voor-gevallen: zonderlinge de gene van onze tijt: Twelc doende, is mijn meeninge daer inne ordentlicken, ende van name te name te stellen, ende te verclaren alle uwer E. Voorzaten in gelijcke regeeringe, zo van Vroetschappen, als Veertigen geweest zijnde; alhier, ẽ voor t'eerste zo cort als de gelegentheyt van zaken zal vereysschen: maer verhope naederhant, zo verre de almogende God my (tot tzestich jaren in frisser gezontheyt gespaert hebbende,) tleven noch eenige jaren verlangen, ende in dezen jammerdale laten wil, mit ende beneffens tgemeen maken vande vordere Privilegien, in tbyzonder, ende van jaer tot jaer te verclaren, niet alleen wie in bedieningen zijn geweest, mer wat telcken jare gedenckens-waerdich voorgevallen is, zo ten opzichte vande vermeerderingen van het rechts-gebiet, timmeragie ende gebou van gemeene wercken, van twassen ende toenemen vande Neeringe: vande innelantsche, ooc

uytlantsche oorlogen: vande beroerten onder den burgheren ende inne-woonderen: van rijzinge ende dalinge vande munte: ende in tgemeen van alle tgunt, mijns oordeels, den nacomelingen dienstich zal zijn te weten, alles genomen ende getrocken, niet uyt eenige verzierde cluchten, maer uyt dezer Stede Privilegien, Reeckeningen, Registers, ende gelijcke chartren, stucken, ende papieren, van onwedersprekelicken geloove zijnde: ende tot dien eynde, dat tgene mit groote moeyten by geschrift gestelt, en tot onderrichtinge vande nacomelingen nagelaten is, by mijne Voorzaten geweest zijnde inden dienst van dezer Stede Clercampt of Secretaryschap, als Meester Jacob de Milde gedient hebbende van den jare 1553. tot 1564. toe, dat hy overleet, voor hem by Jacob Deyman gedient hebbende van den jare 1531. tot zijnen sterf-dach toe, die voor-gevallen is inden 1553. jare. Daer te voren by Henric Florisz. die in dienst quam omtrent den jare 1509. ende bleef tot 1531. dat hy overleet: noch hooger by den ouden Jan Philipsz. wiens dienst begonst omtrent den jare 1443. ende zijn leven geduyrde, als tot den jare 1509. ende vorder, by de gene die noch ouder, in dienst van tvoorschreven Clerc-ampt geweest zijn, ende de penne gevoert hebben: hoe wel niet in zodaniger ordre ende geregeltheyt, als wel vermochte, gezamentlicken op dat de kennisse ende wetenschap die ic daer van, geduyrende den tijt dat ic in dienst dezer Stede geweest zy, te weten van den jare 1562. an, tot 1564. toe als Clerc van de genoemde Meester Jacob de Milde, ende van doen voorts tot noch toe geduyrichlic als Secretaris, behalven van in Februario des jaers 1569. tot in Augusto des jaers 1573. binnen welcken tijdt tSecretaryschap door Foy van Brouchoven, uwer E. mede-broeder, bedient is geweest, ten opsicht ic, geduyrende de tyrannie des Hertogen van Alba, van mijnen voorschreven dienst afgestelt, ende verlaten zy geweest, door tschrijven vande Grave van Bossu, inder tijt Stadthouder van Hollandt, rechts of ic my mit de voorgaende beroerten van den jare zessentzestich grootelix bemoeyt, ende de Religie aengaende (ic gebruycke de eygen woorden van den zeyntbrief die in Februario 1569. den Burgermeesteren ende Regierders alhier toe geschict was) zeer suspect zoude zijn geweest, mit geen cleyne moeyte

ende

ende arbeyt becomen hebbe, niet versmoort blijven, ende geheel in verge-
tenheyt gestelt en zoude werden. Ic verhope dat, gelijc eens regelix
huys-zaecken hem meest ter harten gaen, ende bewegen, uwer E. niet
geen minder lust alhier en zullen zien wie van uwe Vaderen, Voor-ou-
deren, Vrunden, ende bewanten, binnen een, of twee honderd jaren, daer
van tgeheugen noch versch ende onverstorven is, alhier in onze vader-
licke stadt gelijcke regieringe, als daer toe uwer E. jegenwoordelicken
wettelic, ende onder eedt beroepen zijt, loffelicken bedient hebben, als te
weten wie voor duyzent, ende meer jaren, in regieringe van ande-
re Landen ende Steden, verre van ons gelegen, zijn geweest. Het
aenzien ende overdencken dat onze Voor-vaderen hun in handel ende wan-
del, zo wel, zo vroom, zo eerlic hebben gedragen, dat zy ten opsicht van
dien, uyt tmidden der gemeente op getrocken, ende waerdich gekent wa-
ren haer vaderlicke Stadt, ende tgemeene lant, te helpen regieren, is
ontwijfelicken inden kinderen ende naecomelingen geen cleyne voortstou-
wende prickel, omme ooc tot deucht, eer, ende vromicheyt te trachten,
ende zulx doende, niet alle middelen te toogen ende poogen, van hun ge-
slacht niet te schande te willen wezen; maer haer Voor-vaderen eerlic-
ke voetstappen naer-sporende, niet behoorlicke middelen ooc opten ee-
ren-stoel te geraecken, by hun voorgaende niet lof, prijs, ende eere beze-
ten: Twelc doende, ic indachtich werde tgunt my, wezende in uwer
E. dienst, in den jare 1565. bejegent is van Joncheer Jacob vander
Does, die ic in der eeren alhier verhale, en inder tijt uwer E. mede-broe-
der in verscheyden qualiteyten is geweest: als zijnde tot twee verscheyden
tijden tot Veertich, en van gelijcken in de Gerechte gecoren, ooc in tlaet-
ste besluyt tot mede Gouverneur dezer Stede gestelt. De gemelte van-
der Does hebbende inden jare 1565. op tlichaem dezer Stede ren-
ten gecocht ten lijve van alle zijne kinderen, doen ter tijt negen in geta-
le: als ic de Rente-brieven naer gewoonte, ende opt schampelioen of
formulier, doen in tgebruyc zijnde, op geschreven hadde, is by my geco-
men, ende die gezien hebbende, begeerde ic zoude se herschrijven, ende daer
by voegen, de Renten vercoft te zijn aen hem vander Does, Hooch-
Heemraet vanden lande van Rijnlant: Ende niet eenen voorcomen-
de mijn inbeeldinge, die ic t'onrecht mocht nemen, als of zulx uyt

grootdunckentheyt, of hoovaerdich gemoet gecommen hadde, vouchde daer by even deze, of gelijcke woorden. Ic en twijfele niet ghy en kent my wel voor zo eenen die mit geen staetsucht besmet en zy, ende dat mijn begeeren uyt zodanigen wortel geensins voort-spruyt, mer zy tot zulx gepoort, door dien ic een huys vol kinderen hebbende, hun daer mede ooc na mijn doot, wil aen pricklen, dat zy des brieven ziende ende lezende, en daer uyt vindende dat ic tot bedieninge van treffelicke en aenzienlicke ampten beroepen bin geweest, zy ooc in tgemoet gepeerst mogen werden om de deuchde ende vromicheyt naer trachtende, hun zulx te quijten, van ooc ten dienste van Landen ende Steden te werden beroepen, ende gebruyct. Twas, mijns oordeels, van een oprecht Edelman een oprechte eedele bewegingen, ende betuyge dat van de Heere vanden Does (des ic my ooc gedrage tot alle de gene die zo wel als ic, kennisse mit hem gehadt hebben, mit een verzekeringe dat zy hier in alle mit my eenstemmich zullen zijn) dat hy van staet-sucht zo los was, ende vry stont, als yemant zoude connen doen. Tzal mijnen E. Heeren believen den arbeyt ende moeyte in dezen gedaen, voor teerste ten besten te nemen, ende mitter tijt andere, ende meer vruchten van my te verwachten, mit hulpe van de Alder-hoochste, de welcke u E. langduyrich in voorspoedige Regieringe believe te bewaren, tot grootmakinge van zijnen heyligen naem. In Leyden dezen veertiensten Decembris, des jaers zestien-hondert ende twee.

By my

uwer E.

Dienstschuldige

Ndient een goede oude Loffelicke ende Christelicke ghewoonte is / in tbegin van allen zaecken / des Heeren naem ghedachtich te zijn / op dat onze doen ende handelinghen alleenlicken strecken ende gedyen moghen ter eeren Gods / ende tot grootmaeckinge van zijnen heylighen naem / ghelijck zulx niet alleenlick van God gheboden / maer oock van onze Voor-vaderen van oudts is ghedaen / als ten deele te bewijzen is uyt den Euangelien-bouck van het leven Christi / twelck voor omtrent zeven hondert jaren / in out Franckschen / dat is Tiotschen ofte Duytschen Rijme door den Eerwaerdigen Vader Otfridum / Monic tot sint Gallen in Zwitserlant / is beschreven / die zijnen aenvanc neemt mit twoort Wola, twelc hy ooc in gelijcken verstande tot verscheyden plaetsen aldaer verhaelt eñ ghebruyct: ende by onzen naer hem gecomen Voor-ouderen wat naerder ende claerder is uyt ghesproken / mit twoort God wouts, daer mede zy alle haer wercken gewoon waren te beginnen: Wie zal in my connen berispen / indien ic der Voor-ouderen goede voetstappen daer inne sporende / ende naertredende / mijn begin hier ooc neme mit eenen Lofsang tot de Alderhoochste / ghemaect / opte wonderbaerlicke ende wijt-vermaerde verlossinge dezer stadt Leyden / onder tgebiet van den Doorluchtighen ende Hooch-geboren Forst eñ Heere Wilhem by der genaden Gods Prince van Oraengen / Grave van Nassau / ende door den Edelen / Eerntfesten / ende Gestrengen Loys van Boysot Crijchs-overste / opten derden Octobris des jaers vijftien-hondert vierentzeventich / geluckelicken geschiet ende gedaen: daer van ic de handelingen ende geschiedenissen / de welcke geduyrende beyden den belegeringhen / binnen / eñ omtrent den besloten muyren / gedaen eñ gepasseert zijn / meest al mit mijn kennisse / eñ ten overstaen (als die alom ten opsichte mijns aenbevolen ampts / de penne gevoert hebbe) gaerne by geschrifte zoude stellen / indien ic vande lastige bezwaernissen mijns diensts / eenige verlichtinge ende aemverhalinghe becomen mochte / ende dat my de almogende Heer den loop mijner jaren noch wat geliefde te verlangen? Ende of wel yemant (momiserende) zulx mit eenige / of wettige / of schijnbare redenen mocht berispen / zo hebbe ick doch liever (Gode / alst behoort / de eere gevende) zodanich berispen te verdraghen / eñ verzwelghen / dan naer te laten my in den Heere mijnen God te verheugen / ende mijn begin alhier te maken mitten volgenden Lofsang.

Opt ontſet van Leyden

LOFSANG.

1.

Gy, wiens gelijc niet wezen zal,
Niet is, niet was: Gy die het al
Van niet tot wezen hebt geſchapen:
Gy goede Harder van u ſchapen
LEYDEN uwen naem mit recht
Tot den hogen Hemeldrecht:
Tot den Sterren moet verheffen,
Jae veel hoger overtreffen,
Al u herelicke daden,
Al u heylzame genaden:

2.

Die van u handt haer zijn geſchiet:
Als zy noch onder het gebiet
Des Prinche en Vorſten van Oraengnyen
(De ſchric en ijſing van heel Spaengnyen)
Staende was: in welcker hart
Men de Burricht ziet van vart,
Wt de claver-rijcke velden,
Die Gods handt rontſomme haer ſtelden,
Hooch omringt van t'Ooſſche ſteynen,
Werc der ſtrijtbarer Romeynen.

3.

V hooge muyren doen gewaer
Gewerden zijn dat hem quam naer
Tbehulp der Goddelicker machten,
Wanneer u borgeren verſmachten
Deur den honger gants verneert
Moeloos, bloeloos uyt geteert:

Als

Als den moet heel was verloren
Door tgebrec van tspijsbaer coren:
Als door twoeden vander pesten,
Weerloos waren uwe vesten.

4.

Hier tijden als de tweede mael
Des Conincx van Escuriael
Veel duyzent knechten u omringen,
En mit veel starcten vast bedwingen.
Als den Nembrot van Madril
Nam tbroot uyt u mont, en hil
Wt u drooge en dorre kaecken:
Als gy niet dan laster-spraecken
Hoorde van de Spaensche fielen,
Die u zochten te vernielen.

5.

Wat manlic is, en zo bejaert
Die op zijn dgie cost gorden tzwaert,
Men dreycht mit killen, hangen, branden:
En naer tschoffieren en tot schanden
Vrouwen, Maechden, Dochters teer
Sterven aen t Bisschaeys geweer,
Vallen in tspits der rapieren
Van Valencen: zonder vieren
Of medogenthert te buygen
Niet den kinderen die zuygen.

6.

Hoe menich, ach, onnosel wicht
In smoeders wambe, die tclaer licht
Noch niet gezien had, waer genomen
(Tgedencken, las, maect ijslic schromen)
Wreedich uyt den buyc gesneen,
En verplet, of doot getreen.

B Aen

Aen de want den cop geslagen
Voor tbeginsel van haer dagen.
Deze dreyging most gy hooren
Van tonnosel bloet versmooren,

7.

Mer ziet, o wonderbaerlic dinc,
Ons God gaf mer een oogen-winc,
Zijn wraec-hand was nau opgeheven
Daer al te saem aen tschudden beven
Thart, bestolp een groote vaer
Even als de vrouwen zwaer
Die den arbeyt voelen naeren,
En den weedom naect van baeren,
Sulc verschricken hemluy allen
En verbaestheyt heeft bevallen.

8.

Zy gaven huy strac opte vlucht,
Gelijc bloo honden die tgerucht
Des lichten jagers heesschen hooren
Van verre is tuytende in haer ooren.
Als het hitsich honts geblaf
Thert van thart wheemoech en laf
Makende is, en dwingt langs d'open
Velden, snellic wech te loopen:
Vuyrich ellic hem zo stelden
Deur te waen de vochte velden.

9.

Zy van malcander zijn verschoyt,
Zy van den ander zijn verstroyt
Recht als de slingerende schepen
Wanneer tgehuyl van cabels, repen
Door tstuytsch Noordelic geblas
Schielic aenbevochten was,

En

En om tnacht-licht aen te treffen,
Doet de vlact des zees verheffen:
Als van dAmphitrijt de baren
Nu den hoogen Hemel naren.

10.

En zouden wy dees daden groot,
Die Leyden zijnde in zulcken noot,
Ontfing, van tGoddelic vermogen?
Die wy mit dic betraenden oogen
Sagen, zittende in de doot,
Die ons al hing over thoot,
Onze kinders en gezellen
Niet mit blijschap groot vertellen?
Souden wijt ons enckels neven
Niet mit vreuchd' te kennen geven?

11.

Gewislic neen, o neen gewis
De zaec niet om te zwijgen is,
Mer moet geroemt zijn tgunt die dagen
In deze Stadt onze oogen zagen:
Door den honger tlijf zo laf
Werden was, den moet gans af,
So ontmant, dat opter wachten
Niemant lust en hadd' te achten.
Mocht de moet hem zo bedelven,
Dat elc minst docht op hem zelven?

12.

Alleen de Goddelicke macht,
De waec by daech, de waec by nacht
Bevolen was, en heeft gehouwen:
Op hem alleen stont al tbetrouwen:
Hy alleen was schorm en schilt
Leyden zijne goethert milt

Schaer-wacht, schilt-wacht, harnas, wapen,
Vesting, burrich, bedde om slapen,
Beuckelaer om af te weeren
Ende al tgeen dat conste deeren.

13.

O hulp des noots, o handt heylsaem
Als wy versticken in onze aem,
Ende in de twijfelicke nooden,
Tot u alleen om bystant vloden:
Baden dat u rechter handt
Wou behouden onzen standt
Als wy al mit knyen gebogen
V ons bangicheyt vertogen,
Sachmen u barmhertich neygen,
Voelden wy vast opwaerts steygen:

14.

Maer u wen hemel hooch tgebet,
Tgebet, ons inde mont gezet
Van u o stuyrman onzer tongen,
Ons hert hebt gy beweecht, bedwongen
Om u die ons wou by staen
In die noot te roupen aen,
Ja hebt die tot u getogen:
Als de naelde die gezogen
Wert, door heymelicke treecken,
Wezende aen d'Aymant gestreecken.

15.

Barmhertich Vader twas u wil
Dat u oor ons gebet bevil,
Geensins om dat wy in die dagen
Vernedert waren en verslagen:
Mer tscheen in u oogen schoon
Door tverdienen van u zoon

Die

Die aen thout des cruys geslagen,
Voor ons heeft den vlouc gedragen:
Als ons hiel de hel verslonnen
Heyl voor ons heel heeft gewonnen.

16.

Een onverganckelicken rom
Van dijns naems heerlicheyt daerom
Alomme in al des werelts plecken
In twijt en breet hem gaet uytstrecken,
Daer de zon int Oosten licht,
En ons toocht zijn lief gezicht,
Daer zijn glinsterende stralen
Zijnde opt hoochste, weder dalen:
Daer hy vint de Wester oorden,
Oock in tsteedts behijselt Noorden.

17.

Wanneer Gods handt hier in dit dal
Den Trotsen lasteraer tot val
(Val dees, dees val van sHeeren handen
U overquam tot uwer schanden)
Had geslagen, in die uyr
Sprong van vreuchden op u muyr,
Als een callif inder weyden,
En verblijde' haer mit u Leyden:
Heft haer op, begint te danssen,
Jaecht den vyant uyt zijn schanssen.

18.

Wel aen gy volcken, comt en weest
Mit ons verheucht in deze feest,
Ons straten, marcten ziet ten besten,
Betreet ons chingelen en vesten,
Schout de hooge Kercken aen,
Daer dit wonder is gedaen

 Door

Voor de Heere der heerscharen,
Die den zwacken can bewaren,
En verlossing gaet betoonen,
Wilt hem dies mit danc beloonen.

19.

Alzulcke goetheyt voor gemelt,
Aen uwen kinderen vertelt,
Op dat elc tdrie-eenich wezen
Mach leeren kennen, minnen, vreezen:
Dat by elc een mach zijn gedient,
God die tgoet alleen verlient,
God de Heer van shemels hoven,
Leert hem vastelic geloven,
Dat alleen van zijner machten,
Troost ter noot staet te verwachten.

FINIS.

Der stadt Leyden Dienst-bouc, innehoudende verclaringhe van tvvezen ende ghelegentheyt vande zelve Stadt, ghelijck die van outs ghevveest, ende verdeelt is: vande vermeerderingen ende vergrootingen van dien: Mitsgaders van de gestiften tot geestelicken ofte godsvruchtigen zaecken, aldaer, met namentlicke verclaringe van de gene die van outs her, in regeeringhe zijn gheweest.

Elijckerwijs het stuyr/of tborgherlicke beleyt aller Steden / zo groot als cleyn / van allen ouden tijden aen is gheweest / by een zeecker ghetal van personen / uyt tmidden vande gemeente daer toe vercoren / ofte gestelt/vande nutste ende vermoghentste / de welcke ten opsichte van haer bejaertheyt/ de beste ervaringen van zaecken vercregen hebbende/tot de regeeringe bequaemst waren ghevonden: Ende men tot een teycken van dien bevint/dat in Argo/een stadt van Peloponnesen/des lantschaps Achayen/ zijnde een gedeelte van Europen/tgetal bestont van tachtigen: Dat in de wijt-vermaerde stadt van Athenen/ eertijts thooft van geheel Griecken-lant / aleer tgezelschap der Areopagijten was in ghestelt / de menichte was vijf hondert: Dat te Betinien/een stadt in cleyn Asien/tghetal was drie hondert/die al hun dertichste jaren mosten beleeft hebben: Dat in Elide/ een stadt van Arcadien/daer de Griecken haer vijf-jarighe Olympische feesten plachten te houden/eñ ouffenen/tgetal was tzestich: Dat in Epidauro / mede een stadt van Achayen / alwaer Esculapius (die voor de grootste ende gheleertste Medicijn-meester is vermaert) gheboren was/de nombre geweest is hondert tachtich: Dat in Galaten/ een stadt van cleyn Asien/aen de Pontijcsche zee/alomme bekent zijnde/door dien d'Apostel Paulus aen de Kercke vande Gemeente Christi aldaer vergadert / onder andere ooc een van zijn zeynt-brieven toe geeygent/ende ghezonden heeft / de menichte der regeerende hoofden was drie hondert: Dat in Gnido/een stadt in Licien gedeelt van Asiẽ/ wijt vermaert zijnde/niet zo zeer door den tempel aldaer ter eeren/ eñ in den naem van Venus ghebout/als om haer beelt / door des constigens beeltsnijders Praxiteles hant ghehouwen/ tghetal bestont van tsestigen: Dat te Lacedemonien/ hooftstadt van een gedeelte van Peloponnesen / den Raedt bestont van achtentwintich oude mannen/ waer toe gheen onder tzestich-jarige en mocht werden vercoren/noch

beroe-

beroepen: Dat de stadt vande Mantineen in Arcadien / die oock Antigonien genoemt is gheweest / gheregeert werde door tachtich hoofden: Dat die van Massilien een stadt in Vranckrijck / ghedeelte van Europen / ghelegen aen de Middellantsche zee / ende by ons genoemt wert Marsilien in Provencen / tghetal der Regeerende hoofden / zes hondert plach te zijn: Dat de stadt Romen (de welcke ic / als gheweest zijnde thooft des Werelts / billicken d'eerste plaetse hadde behoort te gheven / oock ghegeven zoude hebben / zo my mijn gewoonlicke ordre van in meest allen zaecken den loop van den A B te volghen / des niet verhindert en hadde) volgende de innestellinghe Romuli / eerst is gheregeert door hondert hoofden / onder den naem van Vaderen: welck ghetal / hoe wel tot twee hondert / drie hondert / eyntelick ooc tot duysent vermeerdert zijnde / door de Keyser Octavius Augustus vermindert / ende tot de voorighe waerdicheyt is ghebrocht: En tot betooch hoe verre tvoorschreven hooft niet alleen huydens-daechs / maer al voor twee hondert ende tsestich jaren verloopen is gheweest / ziet hier tgunt de Poeet Petrarcha daer van schrijft in zijn Italiaēs Sonnet / beginnende: *Fontana di dolore*: ende by my aldus verduytscht.

O brun van alle quaet, tavern verwoet van toren,
School daermen doling leert, Kerc kettets van gemoet,
Gy waert eens Romen, mer, nu Babylon verwoet:
Om wien men zo veel zuyr betraent gesuchts moet horen:
Smis van bedroch en list, wiens kerckeren versmoren
De vrome, en tadderen gespuys gy baert en voet,
Gy levendiger hel, twaer wonder, zou de goet-
-heyt Christi over dy, in teynde' hem niet verstoren.
Reyn waerdy eerst geboren, in armoede op gequeect.
V hoorens gy nu heft, en op u stichters steect,
Waer op stelt gy u hoop, verlepte hoer, gewaecht?
Op d'overspeelders? of op rijcdom zeer vermeert
Door onrecht? Constantijn geensins en wederkeert,
Mer vlouct de boose werlt dat zijt in u verdraecht.

Gelijck men zeyt datter noyt goet Monic alleen ging / wat zoudet schaden tvoorgaende Sonnet voor een Soos by te vougen een Epigramma ghenouch van gelijcken alloye by de Hooch-geleerde overtreffende Georgius Buchananus in Latijn ghemaect / ende by my aldus verduytscht.

Het aertrijc dwongt gy Room, de Paep heeft u bedwongen:
Hy u mit grooter list, gy haer mit groot gewelt:
Mer Luter stercker was, die mit zijn penne' en tongen
V cracht, o Paep van Room, ter neder heeft gevelt.
Gaet nu, Gy Griecxkens yelende' onsluy veel vertelt

Van uwen Herckles knodſ en huyt, of zulcke dromen:
Mer kent dat grooter is de daet van dezen Heldt
Die mit zijn pen verwan, hem die conſt winnen Romen.

Ende dat in de ſtadt van Utica / ghelegen in Afrijcken / niet wijt van Cartago / naer wien zy d'eerſte plaetſe hadde / den Raedt beſtont van drie hondert hoofden.

Van ghelijcken zo is de ſtadt of tſtedeken van Leyden (indient my gheoorlooft is de cleynicheyt van dezen / by de grootheyt vande die te vergelijckenen) van outs oock gheregeert geweeſt van een zeecker getal perſonen. Jck gebruycke niet zonder groote redene / het woort cleynicheyt / alzo teerſte aenleg / of begin van de ſtadt Leyden / geheel cleyn / ende tuſſchen een enghe bepalinge beringt / ende ombevangen is geweeſt / als tuſſchen den nieuwē Rijn (te weten de gene die Zuytwaerts van den Borcht leyt) ende de oude veſt / twelck wy huydensdaechs noemen twater van t Steenſchuyr ende Rapenborch / beginnende aen de brugge diemen naer de Hoghewoert gaet / ghenaemt de Wevers-brugge / alwaer van outs den Roden toorn plach te legghen / ende eyndende aen de boſtel-brugge / ter plaetſe van outs coſt-verlozen ghenaemt. Een gront die in als onghevaerlicken groot mach zijn 17700. roeden lants / namelicken dertichſtalve morgen.

By wien / of wanneer de beginſelen van de ſtadt Leyden moghen zijn ghelept / of waer den oorſpronck van den naem hercoemt / en weet ick niet voor zeecker te ſtellen / als daer van niet talder minſte onder de boucken / ſtucken / of papieren vande ſtadt gevonden hebbende: der welcker geloove ick in dezen alleen voorgenomen hebbe te volghen / zonder yets voor zeecker te ſtellen / dan tgunt daer mede zal connen werden bewezen / ende ſtaende ghehouden. Ghelove oock wel dat daer van alhier nimmermeer yet zeeckers ghevonden en zal connen werden. Want behalven dat de eenvoudighe ſimpelheyt van onzen voor-ouderen van ouden tijden aen zo groot gheweeſt is / van weynich dingen by geſchrift gheſtelt / ende meer getracht te hebben naer een vromen oprechten handel eñ wandel / dan haer daden mit ſchoone verbloemde woorden / hunne afcomelingen naer te laten: Zo was die / mijns oordeels / zo groot / datmen alhier weynich luyden vont / die lezen of ſchrijven conden: Jae ghenouch niemant anders zulx en werde gheleert / dan de ghene diemen / naer tghevoelen van die tijt / Gode toewijde / of opofferde / om Papen of Monicken te werden. Welcke eenvoudighe ſlechticheyt van niet te connen ſchrijven / of onderteyckenen / wel oorzaec ghegeven mach hebben dat Schepenen van outs zegelkens begonſt hebben te ghebruycken / daer van de gewoonte tot deze onze tijden toe / onverandert / ende ghebleven is. Dat meer is / ick hebbe onder de ſtucken vande Stadt / eenen brief gevonden die by de

C handt

handt van Hertoghe Aelbert van Beyeren/hoogher memoꝛien/ghe-teyckent was/niet anders ondergeteyckent zijnde dan mit een A, hebbende een linie in tronde om ghetrocken: twelck een twijfel ende achterdencken in my heeft veroozzaect / of hy oock zijnen naem ten vollen heeft connen ſchꝛijven? Van ghelijcken hebbe ick oude luyden verſcheydelick hooꝛen vermanen / datmen van oudts gheen bꝛieven van eyghendomme van eenige vercochte / of vervꝛeemde gronden en plach te maecken / maer datmen den ſchool-kinderen vande plaetſe/ opter ſte plach te bꝛenghen/ende vooꝛ de zelve te verhalen/ dat zodanighen ſtuck landts/ huyzinge/gront ofte erf / was vercocht aen zulcken een: ende dat zy tzelve ghedencken / ende in haer oude daghen kenniſſe ende ghe heuchniſſe daer van dꝛaghen zouden. Ende omme tzelve te beter t'onthouden/was een ghewoonte de jonghens ten oozconde van dien/by d'oozen te grijpen / ende te rec-oozen: Andere gaven de kinderen zoetemelck ende wittebꝛoot te eten. Welcke maniere om te onthouden beſt zy geweeſt/ laete ick andere onder den anderen reden-kavelen:achte wel dat d'eerſte manier wel d'outſte is/ naerder comende met de oude Romeynſche manieren/ volgende den welcken men den ghetuygen om oozcondtſchap te gheven / gewoon was mit aenraeckinghe van tooꝛ in recht te trecken: Maer dat de tweede beſt over een coemt mit onze oude Hollantſche manier/van wel te eten ende dꝛincken / ende dat alle kenniſſen mit den bandt van dien alder vaſt verbonden ende verknocht blijven. Zo is dan de eenvoudighe ſimpelheyt van onzen vooꝛ-ouderen/van niet/ of zeer weynich by geſchꝛift gheſtelt te hebben /, oozzaeck dat de waerheyt vande outſte zaecken ende gheſchiedeniſſen / dicwijlen niet te vooꝛſchijn en can comen / maer mit een eewighe duyſterheyt verſmooꝛt moet blijven. Behalven twelck alhier een byzondere tweede oozzaec is / daer dooꝛ weynich kenniſſe te vinden is van de beginſelen van de Stadt/ende meer andere oude geſchiedeniſſen: te wetē/den val van den tooꝛn van ſinte Pieters Kercke/geſchiet in dē jare vijftien-hondert ende twaelf: van welcken val blijct by tghene daer van by de handt van Henrick Floꝛiſz.dier tijden Secretarijs/ op een bladt papiers achter in dezer ſtadts pooꝛter-bouck mitten jare 1509. begonſt/ op gebonden zijnde/ by gheſchꝛift gheſtelt/ende alhier ingelijft is.

Int jaer ons Heeren duyzent vijf hondert ende twaelf, tuſſchen den donderdach ende vrydach, inder nacht, recht voor dat de clocke een ſloech, int leſte quartier vander zelver uyre, inde eerſte uyre vanden vijfden dach van Maerte, zo viel, ende ſtorte ter neder den thorn van ſinte Pieters kercke, binnen der ſtede van Ley-
den

den: Ende tcruys, becken ofte pijn-appel mit den makelaer, vielen heer Symon Eewoutsz. Priester ende Pater vanden falijde-bagijnen huys, ontstucken, ende daer was veel hout op zijn bedde gevallen, daer hy op lach ende sliep, ende was in grooter vreesen van zijn lijf, zo dat door Gods zonderlinge gratie, den zelven heere Symon niet gequetst en was, noch ooc niemant anders: mer den zelven val nam over de Noortzijde vande voorschreven Kercke na haer twee pilaerenen van tnieuwe werck ende tdexel vande Kercke de voorschreven twee pilaerenen breedt: ende aen de ander zijde over sinte Katrijnen outaer tglas van Calis mit een vacke muers: ende daer storte veel vanden toren over beyden zijden achter inder Kercken: ende de groote Orgele die midden inder Kercken hangt, aenden thorn, bleef hangen.

Item ende op sinte Mathijs dach daer te voren, ende was den vijfentwintichsten in Februario, want twas een schrickeljaer, ende was den eersten dach inde Vasten, des achter-noens na der vesper, doe preecte de President vanden Observanten buyten Leyden: ende als hy omtrent int middel was van zijn sermoen, zo viel eenen grooten gootsteen vander foyen vande Kercke, opte Kercke, ende maecte een groot geluyt, zo dat eenige vande genen die inder Kercke waren, om tsermoen te hooren, riepen, den thorn valt, ende maecten een loop onder tvolck, ende de achterste begonsten eerst: ende want de Kerc vol volcx was, ende de eerste niet op en consten comen, zo vielen de luyden over malcanderen, ende trumoer was zo groot, ende den loop zo vreesselick om zien, dat een yegelick verbaest was, ende was geschepen datter veel volcx versmoort zouden hebben, die onder de voet lagen, ende daer de ander op lagen: ende de zommige waren gequetst, ende veel vrouwen haer bereytselen geheel of, hoer caproenen, faelgien, hoycken, pantoffelen, matten, ende stoelen, bleven leggen, zo groot was den loop, dat de moeder haer kint vergat, ende of ginck, tkint zijn moeder, want elx meende zijn lijf quijt te wezen. Den President die een groot Predicant was, ginck vanden preec-stoel, ende en wist niet wat hem over quam, noch tgemeen volck en

constey tot hey zelbey niet comey: Hier hebbe ic Henric Florisz. zelf by gewbeest, ende geziey.

Dus verre alhier inne-ghelijft zijnde tghene by de gemelte Secretarijs/ aengaende den val vanden toorn/ ende de voorbode die als een waerschouwinghe onghevaerlicken tien daghen te voren hem openbaerde/ mijns oordeels / zo duydelicken ende claerlicken by ghescrift ghestelt is/ als mogelicken: staet alhier (omme onze voor-ghenomen redene weder op te nemen/ende vervolghen) te weten dat alzo onder den voorschreven toorn in een camer daer toe bequaem gemaect/ende gheeygent / beneffens tgroote zeghel/ bewaert werden alle dezer Stede privilegien/ brieven/ chartren/ ende principale stucken / vele vande zelve waerschijnlicken verplettert / ende te niet gecomen zijn / zonder dat de zelve in haer vorige gedaente herstelt hebben connen werden/ niet jegenstaende de naerstichept ende vlijt by die vande Gherechte in dier tijt daer toe aen ghewent: De welcke omme / voor zo veel moghelicken was/ te becomen / ende bewaren / tgunt door den grooten val niet gheheelicken vernielt en was/ alle de poyn eñ gebrijselde steenen zorchvuldelicken deden onderzoucken / daer toe ghebruyckende tgeheele ambacht vande Volrye: maer is/ ende moet de Stadt / twelc te beclaghen is / van de rest/ voor eewich berooft blijven zonder eenighe hope van die ymmermeer te connen becomen/ als lijdende in dien deele een onverwinnelicke schade: In voughen dat die vande groote Vroetschappe/ groote ende gewichtige redenen ghehadt hebben/ van opten vijftienden Novembris vijftien-hondert zevenentzeventich/ te nemẽ een beslupt/ hoe wel tot noch toe onvoltrocken ghelaten/ omme de Privilegien dezer Stede/ die oorbaer waren tot kennisse gebracht/ te vervaten in een bouck/ ende de zelve tot coste ende laste dezer Stede/ te doen drucken / ten getale van hondert exemplaren / ende daer van elc vande Burgermeesteren/ Schepenen/ Vroetschappen/ ende Veertighen/ een exemplaer te doen leveren: daer van de bysondertste beweghende oorzaeck is gheweest / ten eynde die voor alle ghelijcke toecomende ongevallen/ mochten zijn/ ende blijven bewaert / ende de kennisse van dien behouden.

Twelc dus verre gezeyt zijnde van den val van dezer Stede toorn van sinte Peeters kercke/ zal om corthept wille / de vorder omstandicheden/ tzy van haer hoochde/ maecsel / oorzaec van den val / eñ tgunt voorder den zelvẽ toorn aengaen mach/ overslaẽ/ ophouden/ eñ bewaren jegens naerder gelegenthept/ dat alleenlicken ter loop aengeroert hebbende: dat de verbaesthept vanden val zo groot was/ dat oock de Weesmeesteren inder tijt/ hebbende (gelijck als noch) haerluyder camer eñ vergaderplaetse onder den toorn opt Raedthuys/ daer uyt gevlucht

vlucht waren/vreezende dat de zelve toorn mede vallen/eñ neder stor-ten zoude: Eñ voor een wijl tyts een camer gebruyct hebbende in de huyzinge van Meester Jaspar Lievensz. van Middelburch / getrout hebbende de wedue van Huge van Zwieten: zijn eyntelicken van ha-re vreese verlost/tot haer gewoonlicke plaetse weder gekeert/ ende tot noch toe in tghebruyck van dien ghebleven.

Zo en isser dan/om redenen voorschreven / geen hope omme uyt de boucken/stucken/of papieren dezer Stede/ by my meer dan eens ghe-zien/ herzien/ ende doorlezen / yet zeeckers te vinden / aengaende tbe-gin of outheyt vande stadt Leyden. Ende om daer op mijn ghevoe-len te openen/achte ic dat tbegin van dien ouder is / dan vande Gra-ven : namelicken/dat wezende deze Landen woest / ende weynich be-woont/ende de dalen ende laechten / alle hooghe vloeden ende spring-vloeden/zonderlinge stormende upten Zuytwesten/Westē / of Noort-westen/mitten water overloopen / door dien den Rijn doen ter tijt by Catwijck noch in zee liep / eenige Visschers / ende ghelijcke schamele lieden/ zouckende aen de Burchgraven in dier tijden/tzy dan de Hee-ren van Wassenaer/of andere/hooft ende troost/onder den vleugelen/ schut / ende scherm vande zelve begonst hebben te schuylen:ende zulx doende(hebbende al voren den gront/ namentlicken ter plaetse daer nu den blaeuwen steen leyt/hooger gemaect dan eenighe vloeden be-lopen mochten)hare hutten/keeten / casgens/of huyskens by den an-deren dicht omtrent de Burcht/ te maecken ende bouwen: niet alleen om malcanderen jegens de opcomende roovers / tzy ghebuyren / tzy vreemden/te hulp te staen : maer oock de macht van de Burchgraef/ ende de starcte van den Burcht te hebben tot een schilt / beuckelaer/ ende borstweering : In voughen dat de Burchgraef over de zodani-ghe / als zijne burchzaten/ allengskens rechts-gebiet heeft vercregen: maer dat naderhant de Graven mit meerder macht de regeeringhe van tgheheele lant aengheslaen hebbende / tzelve begrip mit bewil-lighen van hen beyden / te weten de Grave ende Burchgrave / vast/ ende tot een cleyn stedeken ghemaect/ende zulx onder Stadts-rechten ghecomen zy / twelck mit cleyne moeyten / ende halve costen (zomen zeyt)te doen was/ te weten (als hebbende den Rijn / mitsgaders tbe-schutsel vanden Burch aende Noortzijde) mit tgravē van een graft/ namelick/twater vant Steenschuyr eñ Rapenburch/ ter langde van omtrent 276. roeden. Of zulx waer is / ende by wien/ of wanneer zulx geschiet zoude mogen zijn/weet die Heere/voor wien niet verborghen en is/niet ic/die in dezen naectelicken schrijve mijn ghevoelen / zonder daer van yet gevonden te hebben: Daer door alleen beweecht zijnde/ mits tghespleten rechts-ghebiet binnen Leyden van outs gheweest zijnde tusschen den Graven ende Burchgraven van te stellen by ge-

 beurten

beurten een Schout/elck vier Schepenen: ende de boeten ende breucken te half-deelen. Jck bekenne dat het oock wel mogelic zoude connen zijn dat de Burchgraven tstedeken van Leyden voor de tijden vande Graven al vast ghemaect hadden/eñ dat de Graven mit meerder macht des Lants regeeringhe aen nemende/den Burchgrave genootdruct waer gheweest sich oock onder tbeschut vande Graven te begheven/ ende in dier voughen mitten Grave verdragende/trechts-gebiet mitten anderen te half-deelen. Dan staet daerentegens te letten/dat indien tbeginsel vande Stadt mit authoriteyt vande Burchgrave/voor der Graven tijt geleyt waer: Datmen jegens de gemeene gewoonte/te weten van tghetal der Schepenen/ om evenstemmicheyt te mijden/te nemē oneffen/als vijf/zeven/negen/ minder/ of meerder/alhier tzelve ghenomen te zijn op een effen ghetal/ te weten/acht. Jck houde voor zeecker dat de Burchgraef zulx nimmermeer ghedaen en zoude hebben/en can oock gheen redenen bedencken die hem tot acht Schepenen te stellen zoude hebben mogen beweghen: twelc my starct in mijn eerste gevoelen/latende in yeghelix vryheyt tzelve te geloven/of niet: zonder dat ick daerom/ of oock om yet anders/ twelc ick als gevoelen/gestelt hebbe/of stellen zal/ begheere te campen: ende of my daer over by yemant de hantschoe mocht werden aen ghebođen/ ick behelpe my voor nu als-dan / mit ons privilegie / mede-brenghende datmen gheenen poorter van Leyden campen en mach/ ende ghedraghe my in alles tot de waerheyt/ de welcke niet jeghenstaende alle de rontsom-heer zwervende ghevoelens/de waerheyt blijft / ende daer mede niet verandert werden en can.

Alhier zulx gevallen zijnde opt gesach ende rechts-gebiet twelck de Burchgraven van outs binnen Leyden hebben ghehadt / en zal niet vreemt/noch buyten voornemen zijn te verclaren ende bewijzen wat tzelve eyghentlick is gheweest / ghesamentlick hoe / wanneer / ende waerom de heeren van Wassenaer tzelve recht quijt ghewořden zijn/ zonder daer van in tminste te ghebruycken vorder dan den naecten tijtel: alle twelck ten vollen verstaen can werden uyt de volghende brieven / die ick goet gheacht hebbe alhier in tgeheel by te voughen/ zo om de oude gheschiedenissen in gheheughen te houden / als oock dat zulx de stadt van Leyden aentreffende / hare Regierders niet onbewust en behoort te blijven.

Eerst belanghende de gerechticheden de welcke de Burchgraven in der tijt binnen der stadt Leyden gehadt hebben: hoe zy de zelve altemets hebben ghezocht uyt te stellen/ende te verbreyden/gezamentlicken dat daer uyt tusschē den Burchgraven ende de Stadt/ tot verscheyden tijden twisten ende gheschillen zijn gerezen / can ghespeurt ende af gemeten werden by de brieven hier volgende/eñ innegelijft.

Ego FLORENCIVS Comes Hollandiæ, notum facio omnibus præsentes literas inspecturis, quod dilectos & fideles opidanos meos in Leyden præsencium conseruatores sub mea protectione recipio speciali: Antiquas eorũ, ipsis à meis progenitoribus concessas, & renouans & ratificans libertates: Et communicato nobilium ac domesticorum meorum consilio, ipsorum exigentibus meritis, speciales aliquas liberalitate propria vt condecet superaddens. Hæ autem indultarum ipsis condiciones & formæ sunt libertatum, quas subscripta series plenius & planius explanabit. Opidani in Leyden nullas caligias, tributa, vel exactiones quocunque nomine censeantur michi vel alicui dabunt, nisi caligiam ab anno tercio in tercium, quæ vulgò *Bottinge* dicitur, quæ videlicet tres libras & quinque solidos non excedet. Si vocatus ad Curiam Imperatoris iuero: si ego, filius meus vel frater gladio militiæ accincti fuerimus: Si ego, filius meus, vel frater vxorẽ duxerimus: Si filiam meam vel sororẽ matrimonio copulauerim: in quouis articulo michi in decem libras Holland. tenebuntur. Ad bellum & ad expeditionem meam, & vniuersalis terræ, cum ipsa iuerit, cum viginti quinque hominibus proficiscentur, & in proprijs expensis, donec ad me venerint: qui extunc quamdiu bellum durauerit, in meis expensis erunt, circa tentorium meum singulis noctibus vigilantes. Per totum districtum meum Hollandiæ videlicet & Zelandiæ in omnibus suis negociationibus absque theloneo eis liceat libere proficisci. Quicũque requisitus per nuncium Comitis, vel iudicem Castellani aduocatis iuratis treugas dare renuerit, si conuictus fuerit cum duobus de octo iuratis, decem librarum est pœna plectendus. Qui alterum per capillos traxerit, & cum duobus de iuratis conuictus fuerit, decem solidorum pœnam incurrit. Qui alterum claua vel baculo percusserit, duarum librarum pœna plectetur, & læso taliter satisfiet iuxta consilium iuratorum: Et si forte omnes non concordauerint, arbitrio quinque stabitur iuratorum: Si verò inter iuratos tanta dissentio suborta fuerit, quod ad

con-

concordiam non poterunt reuocari, lęſo iuxta conſilium Comitis ſatisfiet. Qui alteri vulnus intulerit, quod *Matevvonde* vulgariter dicitur, manus amputatione plectetur, ſi in ipſo malefacto fuerit deprehenſus: alioquin duarum librarum & duorum ſolidorum eſt pœna plectendus, & viginti ſolidis ſatisfaciet vulnerato, vel ſe illo modo qui *onſkoude* dicitur, coram iudice legitimè expurgabit: Si verò vulnus maius fuerit, prout iuſtum fuerit emendabit. Qui alteri digitum amputauerit, duarum librarum & duorum ſolidorum eſt pœna plectendus: ſi verò extraneus fuerit, ſecundum communem iuſtitiam emendabit. Quicumque ex opidanis in opido pugnauerit, extra opidum contra voluntatis ſuæ beneplacitum nuſquam ducetur, nec in opido contra voluntatem ſuam ponetur, ſi in opido habuerit vnde poſsit ſatisfacere, vel de ſatisfaciendo læſo & Comiti fideiuſſoriam vel aliam ſufficientem præſtare potuerit cautionem. Qui alteri manum, pedem, vel brachium amputauerit, vel oculum extraxerit, decem librarum pœna plectetur, & ego læſo emendari faciam iuſtitia mediante. Si octo qui iurati fuerint, propter iuſticiam ſiue iuſtè latam contra quęcumque ſentenciam, inimicitias quandoque inciderint, ego & Caſtellanus ipſos tuebimur, in hac parte domino de Teylinghe nos fideliter adiuuante. Quicumque pacem domus violauerit, domum cuiuſquam impugnando, quinque librarum eſt pœna plectendus. Nemo cuiuſcumque condicionis ſit, potiſsimum ad tributa & caligias obligatus, opidum, manſionem in ipſo facturus & libertate opidi fruiturus, intrabit, niſi obtento prius meo, vel mei iudicis, necnon & octo iuratorum expreſſo conſenſu. Quicumque [ad] alterũ dixerit probroſè, Mentimini, duorum ſolidorum pœnam incurrit, & eĩ quem ſic offendit dnobus ſolidis emendabit. Si aliquis opidanorum homicidij, rapinę, vel furti, vel cuiuſcumque grauis alteriuſmodi infamia reſperſus fuerit, iuxta qualitatem criminis, ſi a iuratis opidi conuictus fuerit, vel in ipſo facinore deprehenſus, mortis ſententia punietur, alioqui ſuo innocentiæ ſtabitur, nec ad examen duelli poterit aliquatenus prouocari. Si quiſquam de iuratis opi-

opido inutilis exstiterit, sine contradictione qualibet amouebitur, & alius magis vtilis ac necessarius loco ipsius substituetur. Quicquid per octo iuratos & iudicem ad vtilitatem & promotionem opidi statutum & ordinatum fuerit, ab omnibus erit approbandum & firmiter obseruandum. Præterea, cum ius patronatus Ecclesiæ de Leyden ad me pertineat pleno iure, opidanis bona fide polliceor & promitto, quod cedente vel decedente Mgro Gheraerdo iam dictæ Ecclesiæ rectore, duos presbyteros idoneos successiuè & perpetuò ad dictam Ecclesiam præsentabo, qui, vt veri pastores, prouentus æqualiter diuident, & ad Dei honorem & animarum salutem simul totam parochiam laudabiliter gubernabunt. Præterea, cum prædictæ libertates per meum hæredem & singulos successores Comitatus debeant renouari, appensio sigilli noui hæredis constabit vas vini integrum opidanis. Acta sunt hæc apud Teylingen, Dominica proxima post Luciæ, ex consilio & amicicia nobilium virorum, videlicet Domini Symonis de Herlem, Domini Theoderici de Teylingen, Domini Ghiselberti de Aemstel, præsentibus Waltero de Egmonda, & Wilhelmo de Benthem militibus, Wilhelmo de Egmonda, pro Castellano de Leyden cuius socer est, assensum præstante. Interfuerunt etiam Dominus Gherardus de Weteringhen, Ailbertus de Velsen, Wilhelmus de Herlem, Walterus frater Wilhelmi de Egmonda, & quamplures alij: Anno Domini M° CC° LX sexto.

Tprivilegie hier vooren inneghelijft / is het alder outste twelck onder de stucken vande Stadt wert bevonden: daer inne niet alleen van den Burchgrave / onder den naem Castellanus vermaent: maer oock onderschept ghemaect wert vande verscheydenheyt der Rechteren / zo vanden Burchgrave / als vanden Grave: Ende schijnt wel dat de Grave zodanighe privilegien niet verstaen en heeft te gheven / dan mit des Burchgraven bewillighen / ten opsicht men hier claerlicken ziet dat Heere Willem van Egmont voor den Burchgrave / als zijn schoon-vader wezende / heeft bewillicht. Eñ hoe wel het zelf eygen / of originele privilegie / nu ter tijt onder des Stadts stuckẽ niet gevondẽ / mer mede gemist wert: zo hebbe ick nochtans goet geacht tzelve hier inne te vougen / eñ is genomen uyt het oude privilegie-bouck / ter Se-

cretarye alhier berustende/twelck gheacht ende gehouden wert voor gheloofwaerdich: beginnende aldaer aen d'eerste zijde van het eenentwintichste bladt/ ende geschreven mit een zeer oude handt/ de welcke aldaer meest doorgaende bevondẽ wert/ tot het zessendertichste bladt toe/ eñ tzelve mede ghetelt: Zonder dat de zelve hant vorder in tvoorgheroerde privilegie-bouck wert bevonden: In voughen dat gissinge maeckende op de daten der brieven aldaer / mitsgaders opt geschrift vande zelve handt int oude Stede-bouck/ schijnt wel dat tzelve gheschreven moet zijn voor den jare veerthien-hondert.

In tvorder alhier ter loop mit eẽ woort angeroert hebbende/ dat de Bottinge/ daer van tvoorgaende privilegie vermaent / eñ die bovẽ drie ponden vijf schellingẽ niet en zoudẽ comẽ te bedragen/ van dezer Stede wegẽ aen de Graeflichept van drie jaren/ te drie jarẽ betaelt is / tot indẽ jare vijftien-hondert drie eñ tachtich: In welcken tijde de Stadt de zelve bottinge jegens de gecommitteerdẽ vande Ritterschap/ Edelen/ eñ Steden/ de Staten van Hollant eñ West-vrieslant representerende/ eñ de Graeflichept eñ hooge Overhept der zelver landẽ in handen hebbende/ af ghecocht/ ende de Stadt daer van bevrijt is/ volgende de brieven ghegeven den laetsten Decembris vijftien-hondert drie ende tachtich: zullen gaen tot het tweede privilegie/ daer inne van ghelijcken vanden Burchgraef ende zijn gerechtichept/ vermaent wert/ twelck mede vermist zijnde ooc upt tvoorgaende franchijnen privilegie-bouck / beginnende aen de tweede zijde van het dertichste bladt/ genomen/ ende van innehouden is als hier volcht.

FLORENCIVS Comes Hollandiæ, vniuersis pręsentes literas inspecturis, Salutem, & noscere veritatẽ: Cupientes dilectos nostros opidanos de Leyden, propter grata ipsorum obsequia, quæ nobis & nostris antecessoribus frequencius impenderunt, & adhuc impendere conabuntur; fauore & gratia prosequi speciali, ipsis tenore præsencium duximus concedendum; quod quilibet homo ab hinc deinceps, qui velit & petat recipi in opidanum dictæ villæ de Leyden, idẽ per Burchgrauium & Scabinos pręfatæ ville, ad hoc recipi debet, & admitti: & dare debet in signum receptionis suæ prędictæ, quadraginta denarios Hollandiæ, & non plures: quorum pars media succedet Burchgrauio, & residuum cedet Scabinis memoratis: & dictus receptus permanebit in dicta villa sicut ceteri, opidani mo-

moraturus. In cuius rei testimonium, & munimen præsens scriptum, sigillo nostro fecimus communiri. Datum & actum apud Leyden, feria tercia post octauas purificationis Mariæ virginis, Anno Domini M. CC LXXIIII.

Wat gherechticheyt de Burchgraven/nopende tontfanghen vande poorteren/alhier vercreghen hebben / brengt twoorgaende privilegie ghenouch claerlicken mede: Waer inne schijnt verandert te zijn twoorgaende privilegie van dē jare twaelf hondert zessentzestich/ van gheen poorteren te ontfanghen / dan al voren verworven hebbende tbewillighen beneffens den acht Schepenen/vande Grave / of sGraven Rechter/ende dat de Burchgrave alhier/ in plaetse van dien ghenomen ende ghestelt is.

Belangende de twisten ende gheschillen die van outs tusschen den Burchgraven ende dezer Stede zijn gherezen / vinde ick voor teerste eenen brief vanden innehouden hier naer volghende.

Wi Willaem Graue van Henegouwen. van Holland, van Zeland, ende Here van Vriesland, maken cont allen luden] dat onse lieue ende ghetrouwe Ridder, Hair Dieric Borchgraue van Leyden, enen twi hadde jeghens onsen Scoute, Sce]pene, ende Raed, ende ghemene poirte van Leyden, Alze omme thoppene bier, datmen dair brouwede, dair hem dochte] dat hi in verminderen was van zire gruyte, des zi ane beyden ziden an ons bleuen: Waer of wi wel beraden] med goeder voirzienichede onze zegghen vten in deser manieren: Dat zoe wie voirdwaerd meer die gruyte te Leyden] houden zel, die zel houden, beyde hoppe ende gruyte. Alzoe dat hi den goeden luden berechten moghe: Ende zoe wie] hoppen bier brouwet, die zel alzoe vele ghelds zenden omme hoppe te hebben zijn bier mede te gruyten, als hi zenden] zoude van evenvele biers omme gruyte zijn bier mede te gruyten. Ende dair bi zelmen hun hoppe leueren, gelike] datmen hun gruyte leueren zoude. Ende dair mede zoe zegghen wize onderlinghe gheeffend ende ghesceyden. In]oirkonde desen brieue bezegheld, med onsen zeghele. Ghegheuen in die Haghe des saterdaghes voir sente Jans] dach te middezomer, int Jaer ons Heren dusent driehondert zes ende twintich.

Den voorschreven brief bestaende/volghende de afdeelinghen hier voren ghedaen tusschen dezer gelijcke]] text haecken van twaelf reghelen / was gheschreven op een stuck franchijns/lang zes duymen/ vijf greynen/ hooch toegevouwen ij.d. v.gr. ende de vouwe breet vijf greynen / maer en hadde gheen zeghel / hoe wel uyt de double franchijnen staerten daer noch inne stekende / zo onder als boven te zien was/dat die bezegelt was gheweest mit een groen wassen zeghele / in zijn dwers-linie groot omtrent elf greynen.

Al voren nu te gaen tot de vordere privilegien / de voor-ghenomen zaecke/te weten/den Burchgraven aengaende / diende alhier wel yet vermaent/belanghende de voorgaende twy / mitsgaders de gherechtichept vande gruyte/ wat tzelve van outs gheweest zy/ daer inne ick my/om de waerheyt te bekennen/bedwelmpt vinde/ ende blijve steecken. Tschijnt wel dat gruyte van outs gheweest is eenige stoffe of behoufte diemen tot het brouwen van bieren van bederf hadde : ghestaen/of gheweest hebbende in handen vanden Burchgrave/ of vanden genen des van hem last hebbende:die ten opsichte van dien eenighe innecomen/of profijten trocken:Ende dat de wetenschap gevonden/ende in twerck gestelt zijnde van tbier te brouwen mit hoppe / de Brouwers van dien tijt (haer eyghen profijt zouckende) het halen van gruyte/om daer mede te brouwen/naer latende / tverminderen/ of onthouden van des Burchgraven gherechtichept / oorzaeck van dees twy ghegheven zoude hebben. Wat nu eyghentlicken gruyte was/bekenne rondelicken / dat ick zo lange aen tbrouwen niet en zy gheweest/om zulx te connen verclaren: maer om mijn ghevoelen daer van te zegghen/ ende naerder lettende op twoort gruyte/twelc waerschijnlicken heercoemt van grueyen / bedunckt my (behoudens eens yegelix beter ghevoelen/)tzelve gheweest te zijn de const ofte practijck van mout-maecken : te weten/van tgreyn al voren geweect zijnde/ te doen spruyten of grueyen: eñ dat zulx de gene des last van de Burchgraven hebbende / ghewoon was den goeden luyden diet van noode hadden/voor hunnen penning/ter gezetter mate toe/ te berechten: Ende dat tzelve berechten mitter tijt verandert zy opten voet alsnoch lopende: te weten/dat alle Brouwers niet alleẽ ten behouve van den huyze van Wassenaer voor het recht vande gruyte/ als aenhang eñ ghevolch vant Burchgraefschap/betaelt hebben/ ende noch betalen / van elcke broute biers/lang drie ende dertich vaten/ drie grooten vlaems:ende van elc vat over-brouwens daer en boven / een penning payments/te weten / het zestiende-deel van een stuver: maer oock dat gelijc recht ghenoten wert van wegen de Graeflicheyt. Eñ hier mede in tvorder zwijgende vande gruyte/zal voorts gaen eñ spreecken van

het

het tweede by my gevonden geschille mitten Burchgrave / waer toe voor teerste zal dienen het privilegie hier inne-ghelijft.

Willem Grave van Heynen, van Holland, van Zeland, ende Here van Vriesland maken cond allen luden dat die wile dat die Burchgraveschip van Leyden onse was eer wise Philips van Wassenare vercosten omme grote croeninghe die ons liefs oems lude, Heren Jans van Heynen, Here van Byaumond, van Nortich, ende anders onse lude uyt onsen lande jeghens die van Cattewic hadden omme die viscmarct te Cattewic te houden, ende omme die boeten daer die van Cattewic die lude mede dwinghen wilden die viscmarct daer te houden. Wi met onsen lieven Oem Heren Janne van Heynen, Here van Byaumond voers. over een droeghen ende setten lude daer toe van onser beider weghen, diere ene wayrede of besorghen na der Crone van beyden partien: ende omme dat die wayrede besocht was eer wi Philips voers. die Burchgraveschip vercosten, Soe hebben wi ons besproken mitten goeden luden van onsen lande, ende met onsen Rade, ende zien over een ghedraghen, dat wijt na der wayrede sculdich sien te sceyden: ende hebben met onsen goeden luden van onsen Lande, ende met onsen Rade, ende sien over een ghedraghen, dat wijt na dier wayrede sculdich sien te sceyden, ende hebben met onsen goeden luden voerscreuen die wayrede ghehoert, ende onse lude die die wayride bezaten, ende na dier wayriden, Soe hebben wi ghevonden dat die viscmarct van outs ghelegen heuet te Cattewic, mar datmer van rechte niement toe dwinghen en mach met enighen boeten die viscmarct te houden: ende also ghebieden wijt voerwaert mere te hantieren. Gheghеuen in die Haghe des dinxendaghes na Jaers dach, int jair ons Heren m°. ccc° ende viertich.

Onder den voorgaenden brief staet gheschreven ende gheteyckent aldus:

Per Dom pñb' Dñis de Arkle, VVillielmo de Duuoirde, & Theodorico Moelner.

G. Alevv. *S' Do' Florentius de Hamest.*

De voorschreven brief bestaende / volghende de afdeelinghen hier voren van vijftien reghelen / ende omtrent een derdepaert / was gheschreven op een stuc franchijns / lang vj. d. iiijz. gr. ende hooch in als drie duym / negen gr. uyt welcke hoochde een enckelen staert ghesneden zijnde ter breede van omtrent vijf greynen / was daer aen ghezegelt mit een bleyc groen wasschen zegel / daer op af ghedruct was eenen enckelen of eenhoofdigen vlieghenden Aernt / hebbende de borst verwapent mit eenen schilt / bezet mit vier climmende Leeuwen. Ende hoe wel den ommeloop tot twee verscheyden plaetsen was ghebroocken / zo waren daer inne noch zienbaer ende leesbaer de volgende letteren / niet van dezen / maer van een heel oudt maetsel.

S. GVIL . . . . . AYN : HOLL . . . . . N : AC DN̄I FRIZIE.

Tvoorgaēde zegel was groot in zijn dwerslie / omtrent elfte-halve greynen : te weten / een duym / mit een half greyn : Ende hebbe hier beneffens / naer de groote van dien / ledighe plaetse ghelaten / omme de afbeeldinghe van tzelve zeghel hier by te moghen werden ghevoucht: ten welcken eynde ick de afconterfeytinghe van dien voor teerste hebbe doen maken / eer / ende al voren tzeghel vorder come te verongheluckẽ. Ghelijck ick oock ten opsicht vande volghende privilegien voor-ghenomen hebbe te doen / ende in tvervolch van desen ghezien zal werden.

De gheleghentheyt alhier vereyscht mijnen Heeren te dienen tot onderrechtinge waeromme in tvoorgaende privilegie ghebruyct zijn tweederleye letteren / namelicken zo wel de gheschreven als de lettre *corsiive* vermengt mit romeyn, twelck oock tot verscheyden plaetsen in tvervolch van dezen / zal werden ghevonden : te weten / dat mijn voornemen gheweest zijnde in alle de innelijvinghen die uyt de zaeckweldighe / of principale ghenomen zijn / of zullen werden / van letter tot letter te volghen de zelve maniere van spellen / zonder eenighe veranderinghe : Ende tzelve niet hebbende connen te weghe brenghen / by ghebreck dat de letteren die ick in dezen ghebruycke / zodanighe vercortinghen / of abbreviaturen alsmen van outs in tschrijven ghewoon was te gebruyckē / niet en hebbē / hebbe ter noot dezen wech genomen van de plaetse der vercorte / eñ niet uyt-gedructe letterē / te vervollen mit een ander soorte / op dat elck een door het uytsteecken / of uytmuyten van dien / berecht mach zijn dat tgunt alhier zulx in tlanghe staet / aldaer vercort / ende in minder letteren gestelt / ende vervatet is. Welcke on-

ke onderrechtinghe eens voor al ghedaen zijnde / zullen de voor-ghenomen zaecke hernemen/ende voort gaen.

Wt tvoorgaende privilegie is claerlicke te verstaen/hoe/ van wien/ eñ wanneer thuys van Wassenaer by tijtel van coope aen de Burchgraefschap van Leyden ghecomen is. In voughen dat ick voorgaende niet verre buyten redene in twijfel gestelt hebbe / of t Burchgraefschap van Leyden van outs altijt (zo men ons te kennen gheeft) aen den huyze van Wassenaer zoude zijn gheweest: Want of wel langhe voor henen Burchgraven van Leyden zijn gheweest / zo en hebbe icse tot noch toe nieuwers ghevonden mitten tijtel van Heer van Wassenaer: te weten/ noch in tprivilegie van Grave Florens van den jare twaelf hondert zes ende tzestich hier voren inne ghelijft / aldaer Heer Willem van Egmonde als des Burchgraven schoon-vader genomt wert: noch oock in het tweede privilegie hier vorē van Grave Florens van tjaer twaelf hondert vierentzeventich. En wert oock mitten naē van Wassenaer niet genoemt in de twee privilegien van Grave Willem / d'een vanden jare 1306. d'ander van den jare 1315. de welcke beyde ghenoech van eenen innehouden wezende / goet gevonden zijn hier by gevoucht te werden: niet alleen tot bewijs van tvoorgaende/ mer omme in tvorder te mogen strecken/ende gebruyct werden/ daer/ eñ zulx bevonden zal werden te behooren. Ende zijn de zelve privilegien alhier beneffens den anderen ghestelt/omme het onderlinge verschil dat/ende indien daer eenich is / tusschē beyden te beter te werden ondervonden/ zijnde van den volghenden innehouden.

INDEN NAME GOETS ONS HEREN: Wi Willaem Grave van Henegouwen, van Hollant, van Zelant, ende Here van Vrieslant: Maken cont allen luden, dat wi onzen lieven ende ghetrouwen poirters in Leyden,] die houders zijn dezer teghenwoirdigher letteren: Ontfanghen hebben, ende nemen in onzer zonderlangher bescermenesse tieghens alle manne: ende vernuwen hem, ende beloven voer ons ē voer onze nacomelinghe wit]telike ē trouwelike alle hare oude vriheden ē hantvesten te houdene, ē te starkene, elke ē alle die hem ghegheven zijn ē verleent van onzen voir-

INDEN NAME GODS ONS HEREN: Wi Willem Grave van Henegouwen, van Holland, van Zeeland, ende Here van Vriesland, maken kond allen luden dat wi onzen lieven ende ghetrouwen] poorters in Leyden; die houders zijn dezer teghenwordigher lettren: Ontfanghen hebben, ende nemen in onze zonderlanghe bescermenesse tieghens alle manne: ende vernuwen hem ende beloven vor ons, ende vor] onze nacomelinghe wittelike ende trouwelike alle haere oude vriheden ende hantvesten te houdene ende te starkene, elke ende alle die hem ghegheven zijn, ende verliend van onzen

voir-

vorderen Grauen van Hollant, alsoe varre als si hier na bescreuen staen.] Ende oec om dat si ons wel ende trouwelike ghedient hebben, ende noch doen sullen. Ende om liefte die wi tot onzer poerte vorseyt hebben, soe hebbe wi bi rade onzer edelre lude, ende onzer huusghenoeten, enige pointe die] haer oude hantuesten houden, ē hier na niet bescreuen en staen, of ghelaten ē quite ghescouden, om dat si hem niet oerbaerlic en waren, ē ander pointe ē vriheden te gheuene die hem nutte ē oerbaerlike sijn, in der manieren] alst hier na bescreuen staet.

Int eerste poerters in Leyden diene sullen noch ons, noch anders niemende, gheuen, beden, chinse, of enich onghelt, hoe dat ghenoemt moghe worden, sonder bottinghe, dat sal men gheuen van den dorden jare int dor]de: Ende dat sal wezen drie pont ē vijf scellinghe, ē niet daer bouen.

Ende gheuielt dat wi voeren, ē gheroepen worden tote den Keysers houe, of waert dat wi, of onze zone, ofte onze broeder Ridder worden, of waert dat wi, ofte] onze zone, ofte onze broeder wijf namen, of waert dat wi onzer dochter, of onzer suster manne ghauen, soe sijn si ons scoudich in elken pointe of sticke voerghenoemt, tien pont Hollants.

Voert soe sullen si ons in onzen oerloghen, ē tot onzer herevaert,] ē den meenen lants, alse tgemeenne lant vaert, dienen, ē helpen met viue ē twintich mannen, ē in der poerte cost, tote der tijt dat si comen zien tot ons, of daer onze Maerscalk es van den here, ē van dien voerwaert, soe sullen si wezen] in onzen coste alsoe langhe alse die herenuaert duert, ons wakende omtrent ons,

vorders Grauen van Holland, also veere] als zi hier na bescreuen staen. Ende oec om dat zi ons wel, ende trouwelike ghediend hebben, ē noch doen zullen. Ende om liefte die wi tot onzer porte vorseid hebben, So hebben wi bi rade onzer edelre lude, ē onzer huusghenote] enighe pointe die hare oude handuesten houden, ende hier na niet bescreuen en staen, of ghelaten ende quite ghescouden, om dat zi hem niet orbaerlic ene waren, ende andre pointe ē vriheden te gheuene die hem nutte ende orbairlic zijn,] inder manieren alst hier na bescreuen staet.

Int eerste porters in Leyden diene zullen noch ons, noch anders niemene, gheuen beden, thinse, noch enigh ongheld, hoe dat ghenoemd moghe worden, zonder] bottinghe, die zal men gheuen van den dorden jare int dorde, ē dat zal wesen drie pond ē vijf scellinghe, ē niet daer bouen.

Ende gheuield dat wi voeren, ē gheroepen worden tote den Keysers houe, of waert dat] wi, of onze zone, of onze broeder, Ridder worden, of waerd dat wi, of onze zone, of onze broeder wijf namen, of waerd dat wi onzer dechter, of onzer zuster manne gauen, so zijn zij ons scoudich in elken pointe of sticke vorghenoemd], tien pond Hollands.

Vord zo sullen zij ons in onzen orloghen, ē tot onzer herevaerd, ē den meenen lands alze tghemene land vaerd, dienen, ē helpen met viue ē twintigh mannen, ē in der porte cost tote diere tijd dat zij] comen zien tot ons, of daer onze Marscalc es van den here, ē van dien voordwaerd, so zullen zij wesen in onzen coste also langhe als die herevaerd duerd, ons wakende ommetrent ons,

in

in onzer tinte alle nachte.

Voert soe sullen si vorlike waren ē keren met al hare coepmanscepe ē goede, sonder tollen te gheuene ouer al, in onzer Graefscep ende] herscep.

Voert soe wien men enen worde vermaent bi den Grauen bode, of bi den Burchgrauen rechte, ofte bi Scepene der voerseyder Stede, ende dien worde niet en ghaue, worde hi verwonnen met tween Scepenen, soe verboerde hi tien pont.

Die den] anderen bi den hare treckede, of metter vuste sloeghe, woert hi verwonnen met tween Scepenen, die verboerd tien scellinghe.

Ende die den anderen slaet met enen staue, of met enen stocke, die verboerd viertich scellinghe, ē men sal den] ghequetsten ghenoech doen bi rade der Scepene: ē en droeghen sijs niet ouer een, soe soudet bliuen daer die woiue wilden: ē en mochten zijs niet ouer een draghen, soe soudemen den ghequetsten ghenoech doen bi sGrauen raet, ē des Borch]grauen.

Die den anderen enen vingher of slaet, die verboerd twee pont, ē twee scellinghe: ē is hi wan buten, die salt beteren na den ghemeenen rechte des Lants.

Soe wie van den poerteren wochte in de poerte, dien en sal men neghent leeden,] of voeren buten der poerte jeghens sinen wille, noch binnen der poerte legghen, of houden jeghens sinen wille, alse waere als hi binnen der poerte heeft daer hi of ghenoech doen moghe, of borchtochte, of ander sekerhede doen mach den Graue ē den] ghequetsten van ghenoech te doene.

Die den anderen ofslaet ene hant, voet,

in onzer tinte alle nachte.

Vord zo zullen zij vorie]like waren ē keren met al hare copmanscepe ē goede, zonder tollen te gheuene ouer al, in onzer Graefscep ē herscep.

Vord zo wien men ene worde vermaend bi den Grauen bode, of bi den Borghgrauen rechtere, ofte bi Scepenen der voor]seider Stede, ē dien worde niet en ghaue, worde hi verwonnen met twen Scepenen, zo verboerde hi tien pond.

Die den anderen biden hare treckede, of metter vuste sloeghe, word hi verwonnen met tween Scepenen, die verboerd tien scel]linghe.

Ende die den anderen slaed met enen staue, of met enen stocke, die verboerd viertigh scellinghe, ende men zal den ghequetsten ghenoegh doen bi rade der Scepenen: ende en droeghen zijs niet ouer een, zo zoudet] bliuen daer die woiue wilden: ende en moghten zijs niet ouer een draghen, so zoudemen den ghequetsten ghenoegh doen bi sGrauen raed, ē des Borghgrauen.

Die den anderen enen vingher of slaet, die verboerd twee pond, ende twee] scellinghe: ende is hi wan buten, die zalt beteren na den ghemenen rechte des Lands.

So wie van den poorteren wochte in die porte, dien en zal men neghend leeden of voeren buten der porten ieghens zinen wille, noch binnen der porte] legghen of houden ieghens zinen wille, also waere als hi binnen der porte heuet daer hi of ghenoegh doen moghe, of borghtughte, of ander zekerhede doen magh den Graue ende den ghequetsten van ghenoegh te doene.

Die den] anderen ofslaet ene hand, voet,

E woet,

voet, ofte enen arm, ofte oghe wte steket, die verboert tien pont, ẽ wi sullen den ghequetsten beteringhe doen hebben, alse redelic es, bi Scepenen ende bi] den Raet.

Voert waert dat die achte Scepene, of enich van dien achten, om recht ofte om oordeel, dat si te rechte ghewijst hadden jeghens yemende, quamen in vriantscepen ofte in veeten, wi, ẽ die Burchgrave, sullense in dezer sake trouwe]like bescermen, ẽ dat of nemen.

Soe wie huusvrede breket, alse anevechtende yemens huus, die verboert vijf pont.

Soe wie wil, ẽ beghert poorter te worden te Leyden, die sal worden ontfanghen, ẽ poorter ghemaect bi den Borchgrave, of bi] den Scepenen der voorseyder Stede, ẽ hi sal gheven viertich penninghe Hollants, ẽ niet meer, in den teekene sire ontfanghenesse: ẽ die ene helft sal hebben die Borchgrave, ẽ die ander helft die Scepene: ẽ die ontfanghen poorter sal bliven woennachtich] in der voorseyder Stede alse ander poorters.

Voort soe ne sal gheen poorter van Leyden, die in de poorte woent, ẽ daer hout huus na sinen wesen, alse den wonen toe behoert, voortwaert meer verbonden wesen, of scoudich te gheven enich scot van sinen] lande, of van sinen goede, soe waer dat hijt legghende heeft buten der poorte van Leyden, noch men selse, noch en mach daer toe yet dwinghen datte gheven.

Voert waert dat yemant die woent buten der poorte van Leyden, het waer een, ofte meer], enen poorter van der Stede binnen der voorseyder poorte wonende, anewoorde of ane-

ofte enen arm, ofte oghe uute steket, die verboerd tien pond: ende wi zullen den ghequetsten beteringhe doen hebben, alse redelike es by Scepenen ende bi den Raed.

Vord waerd dat die achte Scepenen,] of enigh van den achten, omme recht ofte om ordeel, dat zy te rechte gewijst hadden, ieghens yemende quamen in vriantscepen, ofte in veeten, wi, ẽ die Borghgrave sullenze in deser zaken trouwelike bescermen, ende dat of nemen.]

So wie huusvrede breket alse van anevechtende yemens huus, die verboerd vijf pond.

So wie wil, ende begherd portre te worden te Leyden, die zal werden ontfanghen, ende portre ghemaket bi den Borghgrave, of bi den] Scepenen van der voorseider stede, ende hi zal gheven viertigh penninghe Hollants, ẽ niet meer, in den tekene sire ontfangnessen, ende deene helft sal hebben die Borghgrave, ẽ dandre helft die Scepenen: Ende die ontfanghen portre zal] bliven woenaghtigh inder voorseider Stede als ander portren.

Vord zo en sal gheen portre van Leyden, die in die porte woend, ẽ daer houd huus na zinen wesen, alse den woenen toe behord, vorword meer verbonden wesen, of scoudich te] gheven enigh scot van zinen lande, of van zinen goede, zo waer dat hiet legghende heeft buten der porte van Leyden: noch men selse noch en magh daer toe yet dwinghen dat te gheven.

Vord waert dat yemant die woend buten der porte van] Leyden, het waer een, ofte meer, enen portre van der Stede binnen der voorseyder porte woenende, anewoorde, of ane-

vochte

uochte met ghewelde, of met onrech-
te, ē dat tween Scepenen, of anders
tween wittachtighen mannen wter sel-
uer poerte kenlic waren, of orconden dat
alsoe te wezen, soe verleene] wi onzen
ghemeenen poerters voerseyt, dat si
dien poerter die antghenochten es, of an-
ghewordenes, sullen moghen bi staen, ē
met hem vechten, alse dat onrecht ē
die cracht te wederstane, sonder onzen
toorn ē beteringhe.

Voert waert dat yement van] den
poerteren beseit worde met doetslaghe,
van roeue, van diefsten, of van enighen
anderen suaren berofte, ofte valscheden,
ē hi daer of verwonnen worde van
den Scepenen van der poerte, of dat
hi in dier misdaet begrepen worde, die
sal ontliuet wor]den na dien dat die mis-
daet es, die hi ghedaen heeft: ende an-
ders soe sal hi staen tote sire onscoude.

Ende men sal ghenen poerter van
Leyden moghen campen.

Ende es yement van den Scepe-
nen der poerte onnutte int Scependoem,
dien sal men of] doen sonder wederseg-
ghen, ē enen anderen weder setten in
sine stede, die nutter ē oerbaerliker es.

Soe wie enen poerter van Ley-
den besculdichte van enigherande sake,
daer en sal niement of hebben moghen
anders dan Scepene vonnesse.

Soe wie enen poerter van Ley-
den ghelt] scoudich es, daer die dach of
gheleden es, of ware, in wies Am-
bocht hi woent, die tghelt scoudich es
binnen der Balliouscep van Rijnlant,
daer soe ombiede wi den Ambochtsheren
of sinen Scoute, ē willen dat hi den
poerteren zijn ghelt inpande, ofte die pen-
nin]ghe doe hebben alsoe groet alse drie
Scepene, ofte meer kennen: waert oec

uochte met ghewelde, of met onrech-
te, ende dat tween Scepenen, of anders
tween wittaghtighen mannen wter sel-
uer] porte kenlic waren, of orconden dat
also te wesen, so verlienen wij onzen
ghemenen porters voorzeid, dat zi dien
portre die antghenochten es, of ant-
ghewordenes, sullen moghen bi staen, ē
met hem vechten, also dat onrecht ē
die] craght te wederstane zonder toorn ē
beteringhe.

Vord waerd dat yement van den por-
treen bezeghet worde met doodslaghe,
van roue, van diefsten, of van enighen
anderen zuaren berofte, ofte valscheden,
ende hi daer of verwonnen wor]de van
den Scepenen vander porte, of dat hi
in dier misdaet begrepen worde, die
zal ontliuet worden na dien dat die mis-
daet es die hi ghedaen heft, ende anders
zo zal hi staen tote zire onscoude.

Ende men zal ghenen portre] van
Leyden moghen campen.

Ende es yement vanden Scepe-
nen der porte onnutte int Scependom,
dien zal men of doen zonder wederzeg-
ghen, ende enen anderen weder zetten in
zine stede, die nutter ē orbaerliker es.

So] wie enen portre van Ley-
den beschuldighte van enigherhande za-
ke, daer en zal niement of hebben moghen
anders danne Scepenen vonnesse.

So wie enen portre van Ley-
den gheld scoudich es, daer die dach of
gheleden es, of ware,] in wies Am-
bochte hi woend, die tgeld scoudich es
binnen der Bailliuscap van Rijnland,
daer zo ombieden wij den Ambochtsheere,
of zinen Scoute, ende willen dat hi dien
portre zijn gheld in pande, of die pen-
ninghe doe hebben also groot alse] twee
Scepenen, of meer kennen: waer oec

dat hijt met Scepenen niet beforghen en mochte, soe hebbe wi hem verleent, ē willen dat die Ambochtsheer, of sijn Rechter, dien porter doe hebben penninghe, ofte pande, ofte onscout] de over duersnachten na sire vermaninghe, sonder langer te vertrecken: Waert oec dat die Ambochtsheer ofte sijn Scoute dien niet en dade, ē dat Scepenen kenlic waere, soe ghebiede wi

Dees plaetse is hier gelaten, alzo in een van beydē schijnt gedoolt te zijn, eñ om voorts de regelē van beyde de Privilegiē jegēs malcāder over te vougē.

onzen Bailliuwen, ē haren Boden, ē willent dat si onzen porteren van Leyden] die scout innen alst hier voerscreuen staet: ē hier bi soe wille wi dat elk mensche van buten recht hebbe binnen der poerte van sire scout over duers nachten.

Voert soe wat bi achte Scepenen, ē bi den Rechter ghecoert ē ghemaect word, ter oerbaer] ē ter voorderinghe der poerte voerseyt, dat sal ghelooft wesen, ē vaste ghehouden van ons, ē van elken man.

Voert want de ghifte vander Kerke van Leyden ons toe behoert met vollen rechte, ē onze lieue neue de Graue Florens, daer God die] ziele of hebbe, beloeft hadde met goeder trouwe, soe wanneer meester Gherards van Leyden ghebrake berechter der voerseyder Kerke, of dat hi doet bleue, dat hise den tween wittachtighen Papen gheuen soude, die dat veruael ē die renten euen ghelike] deelen mochten ē souden, alse ander prochipapen in anders onzen poerten, daer twee watlicke prochipapen eene Kerke berechten, ē euen ghelike deelen ē kure houden: ende soe wanneer dat daer of eene storue, dat hi eenen anderē willeliken Pape na

dat hiet met Scepenen niet beforghen en mochte, so hebben wi hem verliend, ē willen dat die Ambochtsheere, of zijn Rechtere, doe hebben dien portere penninghe, ofte pande, ofte onscoude over] duers naghten na zire vermaninghe, zonder langher te vertreckene: Waer oec dat die Ambochtsheer, ofte zijn Scoute dit niet en dade, ē dat Scepenen kenlic ware, dat die porters van dien een recht nemen moghen wanneer hi comt binder vriheide] van Leyden, zonder al arghelist. Ende wi ombieden onzen Bailliuwen ē haren Boden, ē willent dat zij onzen porteren van Leyden die scoud innen alst hier vorghescreuen staet: ē hier bi zo willen wij dat elc mensche van buten recht hebbe binnen] der porte van zire scoud over duers naghten.

Vord zo wat by achte Scepenen, ē bi den Rechtere ghecord ē ghemaket word, ter orbaere ē ter voorderinghe der porte vorseid, dat zal ghelooft wesen ē vaste ghehouden van ons, ē van elken man.]

Vord want die ghifte van der Kerken van Leyden ons toe behord met vollen rechte, ē onze lieue neue die Graue Florens, daer God die ziele of hebbe, beloofd hadde met goeder trouwe, zo wanneer dat meester Gherards van Leiden gebrake] berechter der voorseider Kerken, of dat hi dood bleue, dat hize den tween wittaghtighen Papen gheuen zoude, die dat veruael ende die renten euen ghelike deelen mochten, ē zouden als andre prochipapen in anders onzen porten daer twee watrelike] prochipapen eene Kerke berechten, ē euen ghelike deelen ē kure houden: ende zo wanneer daer of eene sturue, dat hi eenen anderen willeliken Pape na

hem

hem] niet dien deele versien soude, ē alsoe voirwaert meer te houden te Goeds eeren ē ter prochien salichede te berechten.

Ende om dat wi Willem Graue voerseyt, onzen voernoemden poerters van Leyden alsoe haer beloefte van onzen woorden niet cranken] en willen, noch breken, soe belouē wi hem mede in goeden trouwen, dat wi hem al die beloefte van der Kerke, metten vryheden voerseyt, woldoen sullen ē houden. Ende belouen hem oec al alsulke vryheden ē ghewoenten van marctrechten te houden, als si] hier voermaels ghehadt hebben, ē beloeghen moghen.

Ende soe wanneer deze voerghenoemde vriheden vernuwet sullen worden van onzen erfnamen of nacomelinghen, Grauen van Hollant, soe sullen si gheuen, ons, of onzen nacomelinghen, Grauen van Hollant,] een heel vat wijns, ouermids de vernieuwinghe der hantuesten, ē der vriheden voerghenoemt, van den nuwen erfnamen.

Ende om dat wi Willaem Graue van Henegouwen, van Hollant, van Zelant, ende her van Vrieslant voernoemt, voer ons, ē voer] onze nacomelinghe, willen dat onzen poerters voerseyt, deze voerscreuene vriheden vaste ē woel worden ghehouden, soe hebben wi hem deze letteren doen bezeghelen met onzen zeghele uethanghende. Hier ouer waren onze lieue ē ghetrouwe] heer Gherard her van Voerne, Borchgraue van Zelant, heer Niclays her van Pitte ē van Strienen, heer Heinric Borchgraue van Leyden, heer Gherard van Eemskerke, heer Kerstans van Zaporst, heer Gherard van Zaporst, heer Jan] de Moelnare, heer Heinric Splinter van Ley-

hem niet dien deele voerzien zoude, ende also voorwaerd meer te houdene te Gods eeren, ē ter] prochien zalighede te berechten.

Ende om dat wi Willem Graue voernoemd onzen voernoemden porters van Leyden alsoe haere beloefte van onzen woorden niet cranken en willen noch breken, So belouen wi hem mede in goeden trouwen] dat wi hem al die beloefte vander Kerken, metten vryheden voernoemd, woldoen zullen ē houden. ē belouen hem oec al alsulke vryheden ende ghewoonten van marct rechten te houden, als zi hier voormaels ghehadt hebben, ē beloghen moghen.]

Ende zo wanneer dese vorghenoemde vriheden vernuwet zullen wesen van onzen erfnamen of nacomelinghen, Grauen van Holland, so zullen zi gheuen ons, of onzen nacomelinghen, Grauen van Holland, een heel vat wijns, ouermits die] vernieuwinghe der handuesten ē der vriheden vorghenoemd, van den nuwen erfnamen.

Ende om dat wij Willem Graue van Henegouwen, van Holland, van Zeeland, ē here van Vriesland voernoemd voor ons ē voor onze nacomelinghe willen dat onze] porters voorseid, dese voorscreuene vriheden vast ē wel worde ghehouden, zo hebben wi hem dese lettre doen beseghelen met onzen zeghele vuthanghende. Hier ouer waren onze lieue here ē Oem heer Ghy bider ghenaden Gods Biscop tot] Vtrecht, onze lieue ē ghetrouwe heer Gherard here van Vorne, Borghgraue van Zeeland, heer Ghisebrecht here van Ysselsteyne, heer Henric Borghgraue van Leyden, heer Symon van Benthem, heer Jan van Duuenborde, Ridders, ende] anderen

merswale Ridders, ende anders goeder liede, bi welker lude rade wi doe te tiden wrochten, ende ons berieden.

Ghedaen in den Haghe in Meye-daghe, int jaer ons Heren dusent drie-hondert ende sesse.

Goede onser vrouwen manne ende lude, bi welker lude rade wi doe te tiden wrochten, ende ons berieden.

Ghegheven in den Haghe des Sondaghes in dertien avonde, int jaer ons Heren dusent drie hondert ende vijftiene.

Tvoorgaende oudtste Privilegie was / volghende d'afdeelinghen hier voren/van veertich reghelen/ghe-schreven op een stuck franchijns / lang eene voet/ vijf duymen / drie greynen: hooch eene voet / drie duy-men/anderhalve greyn/mit een ploye van eene duym/ ende een half greyn. Ende was uyt-hanghende beze-ghelt aen roden zijden drom/of gaerne/door den ande-ren ghevlochten/mit een kleyne groen wasschen zeghel/ hooch in zijn dwers-linie een duym: daer in af gedruct stont een vlieghenden eenhoofdighen Aernt / de borst verwapent mit een schilt/ bezet mit eenen climmenden Leeu/ende in den ommeloop de volgende letteren/van oudt Franxsche letteren.

S. GVILL: COMI: HAYN: HOLL: ZELAN-DIE AC DÑI: FRIZIE.

Mer t'jongste Privilegie bestaet van drie eñ veertich reghelen/ mede volgende de afdeelinge hier voren / was geschreven op een stuc fran-chijns / lang eene voet / drie duymē/ zes greynen: hooch eene voet/drie duymen/ vier greynen stijf: ende bezegelt mit eē groot groen wasschē zeghel/ hooch in zijn dwers-linie twee duymen / vijftal-ve greynen/daer inne af ge-druct stont een ghewapent Man / mit een zwaert (aen een ketenken hangende) in de handt/zittende op een lo-pēde gebardeert paert : ver-wapent op de borst in eenen schilt/ aen t'hooft in eē vier-cante oorlap / ende in tbar-deersel van tpaert / al mit vier

vier climmende Leeuwen: ende in tvoorder verchiert opten ghesloten helm: mitsgaders opt paerts-hooft mit eenen enckel-hoofdigen vliegenden Aernt / hebbende tzelve zegel in zijnen ommeloop de volgende letteren / van oudt maecsel / als voren.

S: GVILL'I: DEI: GRA: COMITIS: HAYNN: HOLL: ZELANDIE: AC: DÑI: FRISIE.

Opten rugge van tvoorschreven zeghel was ghedruct een contre-zeghel hooch in zijn dwers-linie eenen duym / daer inne af ghedruct stont eenen eenhoofdigen vlieghenden Aernt / de borst verwapent mit een schildeken / bezettet mit vier climmende Leeuwen / hebbende in zijnen ommeloop de volghende letteren / als voren.

S: GVILLI: CÕIS: HAYNN: HOLL: ZELANDIE: AC: DÑI; FRISIE:

In gheen van beyde de voorgaende Privilegien en werden de Burchgraven van Leyden niet bekent als Heeren van Wassenaer / gelijck oock niet in eenige vande ghene hier voren geroert. Dat meer is / en zijn de Heeren van Wassenaer niet ghenoemt / noch bekent in zeeckere twee brieven ghegeven / d'eene by Grave Willem van Henegouwen / &c. in den jare 1345. in de tente voor Wtrecht / ende d'ander by Hertoghe Willem van Beyeren / inden jare 1351. de welcke ick ter eeren van de onthept / om de geschiedenissen in gheheughen te houden / ende te dienen tot onderrechtinghe der gener die de Historie van dier tijden zal willen beschrijven / alhier van woorde te woorde by ghevoucht hebbe.

Alen den ghenen die dezen brieff süllen sien / of horen lezen: Willaem Grave van Henen: van Holl. van Zeell. en here van Vrieslant / Saluyt / mit kennissen der wairheit / cont si allen luyden] want onse lieve ende ghetrouwe / Rechtere / Burghermeestere / Scepene / Rait / ende alle die Ghemeente ghemeenlike van onsen steden / van Dordrecht / van Zierixee / van Myddelburch / van Delf / van Leyden /] ende van Hairlaem / versocht hebben op onse

onse Steden voirscreven/ Drie hondert pont oůder grote tornyse siairs lijfrenten/ goede ende gave van der rechter munten des Conincs van Vrancriken] alse den gůlden florijn van Florense goit ende gherecht voir twalef penninghe grote tornyse, of den florijn gůlden diemen hiet den reail voir vijftien penninghe grote tornyse/ of den flo]rijn gůlden diemen hiet mitten scilde/goet ende gherecht voir sestien penninghe en een hallinc/oůder grote tornyse ghereckent. Ende al dit voirscreven goet van gherechten coope/ ende van] gherechten ghewichte / of de waerde dair of in anderen goeden rechten paymente. alsůlken personen / ende toit alsůlken terminen te betalen / ende mit sůlken voirwairden alse die letteren hoůden/] die wi ende onse Steden voirnoemt dair of beseghelt hebben/ en over ghegheven sijn toit ieghelijcs live důrende/ van den personen die de voirseide lijfrenten ghecoft hebben/ om ene somme van] gelde die wij gheheel ende al ontfaen hebben/ ende ghekeert in onsen openbaren en nůtscap / om ons oirloighs willen dat wij op hebben tieghens die stat van Utrecht/ en ieghens den Oistvriesen:] Voir welke drie hondert pont grote tornyse siaers lijfrenten voirscreven/ wij bewijst hebben/ ende bewisen voir ons / ende voir onse nacomelinghen opdraghen / ende in handen setten onsen Ste]den voirscreven/ende elker Stede bisonder/hem selven mede te qůiten. In den eersten in Zůytbevelant onse tolne toit Iherseckeroirde: onse molenrenten toit Rembůrswale: onse lant/tiende] en pacht toit Graftekijns polre: onse tienden ende renten van Voirtrap: onse gheleyde opte honte: onse tiende die Gillijs van Bairsdorp wat: onse molen tote Ihersir: onse veer twisschen] Persel ende Persland: ende al onse renten die wi hebben in Noirtbeveslant. Item in Scoůden/onsen pacht van nůwe Hůghelijns sant: onse molen toit Broůwers haven: onse weie van Werijs sant:] onse deel van den weie in Somelst dijc: onse deel van der Mare: onse tijnse/ tienden in sente Mairtijns dijc: onse tiende in Mallant : onse tollen te Gheervliet/ en toit Sterenmonde.] Item in Zůydhollant/ onsen tiende / erve / tijns/ ende alle goit dat wi hebben binnen den Dijc van Zwindrecht. Item alle tiende ende goit dat wi hebben in Riderwairt: onse veer twisschen] Dordrecht en Zwindrecht: onse grůte te Dordrecht: onse tollen te Niemants vrient ende toit Ammers. In Noirthollant / onse vijftich pont Holl. siairs / die ons onse stede van Delf scůldich is] jairlijcs van onser bede: onse renten van onsen Hofsteden binnen der vriheit van Delf: al onsen pacht van der poirter lande van Delf: alle onse renten van onser grůten ende hoppe van] Delf: alle onse renten van der vriheide van Sciedam: alle onse renten van den Ambochte van Maislant: alle onse renten van den hof van Delf: alle onse renten binnen den Ambochte van] Pijnacker: alle onse renten binnen den Ambochte van Berkel. Item al onse Lenten bede / onse bottinghe / ende onse Herfstbede in onser Bailiůscip van Rijnlant : alle onse tienden ende lant]renten die wij hebben binnen den Ambocht van Haisairtswoůde: onse grůte binnen Leyden: onse tienden ende renten tote Nůweveen/ twisschen Notorp ende Willincveen. In Kenemairlant] Die visscherie van Sparendam: Die renten van den hofsteden binnen Hairlem: Die visscherye van der slůys toit Alkemair. In Vrieslant/ Die renten ende die tienden van Ghestmair]ambocht: die tiende van Scagheroegghe: die tienden van Hogewoůder Ambocht: ende die tienden ende visscherien van Drechterlant. Behoůden des of onse lieve Here ende Vader dair] God die siele of hebben moet / of wi hier voirtijts op enighe van desen voirscreven goede yemant enighe bewisinghe ghedaen hadde/ ende al dit voirscreven goit sel wesen in] onser Steden handen voirscreven/ alsolanghe alse dese lijfrenten důren sůllen/ al/ of in dele. In manieren dat onse Rentemeesteren in elken lande dit goit/ende dese renten verpachten] sůllen/ en die renten ende vervallen dair of opboren toit onsen Steden behoif voirscreven: ende dair of op onsen cost/ ende op onse sorghe alle

alle die lijfrenten jairlix te betalen tot elken] termine also als si bewijst zijn. ende bezeghelt. buten onser Steden cost ende scade. Ende wair dat enich van onsen Rentemeesteren tot enighen termine dese voirscreven lijfrenten niet] en betailde/ also datter onse Steden. of enighe van onsen Steden voirscreven/ of enich poirter van enigher Stede voirscreven/ scade of moyenisse dair om leden/ so souden onse Steden voirscre=] ven selve hoir hant slaen an allen desen goeden voirscreven/ sonder ondanc dair of van ons/ of van onsen nacomelinghen te hebben: ende hoir Boden dair in setten. alle goit te verparcen/ alle] renten ende vervael die van den voirseyden goede vervallen/ vrilic op te boren/ hem selven mede te quiten jairlix van alre lijfrente voirscreven/ ende van allen cost die si dair om deden.] Ende wat van deser voirscider bewisinghe te boven bleve/ boven der lijfrente diemen jairlix betalen sal/ dair of souden onse Steden voirseit/ ons goit bescheit doen/ of den ghenen die] wijt bevelen souden. Ende hier bi hebben wi onsen Steden ghe consentiert ende ghe oirloft/ dat si malc mit anderen hem verbinden moghen yeghelike Stede der ander te helpe te comen] in deser sake/ wair bi dat hem luyden alle die voirwairden voirscreven/ vaste/ ende ghestade ghehouden worde van ons/ ende van onsen nacomelinghen. Ende hier voren hebben wi/ vertyghen] ende vertien voir ons/ ende voir onse nacomelinghen/ alre weren van ghedinghe/ tsi Gheestelic of Wairlic/ ende alle ander saken/ die ons/ of onse nacomelinghen jheghens dese voirscreven voir] wairden ende ghelofte helpen helpen/ of baten mochte/ in wat manieren dat dat wair/ ende onsen voirsciden Steden/ of hem luiden hem hinderen of deren. Voirt ghelouen wi voir ons/ ende voir onse na=] comelinghe/ onsen voirscreven Steden. ende elker Stede bisonder/ dat wi hem nie mere bidden en sullen/ noch ane hem begheren dat si tot onser behoif/ ende van onsen weghen enighe lijfrenten meer] vercopen sullen op onse voirscide Steden/ voir die tijt dat si van desen voirscreven lijfren-ten geheel ende al ghevrijt ende ghelooft sullen wesen. Ende om dat wi willen dat alle voirwairden] ende beloften onsen Steden voirscreven/ ende elker Stede bisonder/ ende alle horen poirteren van ons/ ende van onsen nacomelinghen wel ende ghetrouweliken ghehouden worden in allen manieren alse] voirscreven is/ so heb wi desen brief in kennesse der wairheit beseghelt mit onsen seghelen/ ende om die mere sekerheit ende vestenesse/ so hebben wi gebeden/ ende bidden onsen lieven ende ghetrou]wen heren Jan van Heyñ here van Aymont/ onsen lieven Oem/ heren Willem van Duvenvoirde here van Oistergout/ onsen ghetrouwen Camerlinc/ heren Danyel here van der Merwede/ heren Tielman] den Moilnair/ heren Harparen van Liede/ heren Jan den Moilnair/ in Zeelant/ heren Wolfairde van Borsele here van der Veer/ heren Florens here van Haemstede/ heren Arnoude van Haemstede/ here] van Moirmont/ onsen lieven neven/ heren Lieclaes Kerinc van Lemburswail/ heren Base van Cruninghe/ in Noirdhollant/ heren Jannen van Polanen/ here vander Lecke/ heren Jan here van Egmonde/] heren Jan Parsijn here van Waterlant/ heren Dieric van Brederode/ heren Gherairde van Heemskerke/ heren Symon van Teilinghe/ heren Jan van der Wateringhe/ heren Willem van Naildwijc/ heren Willaem] van Oestgeerne/ heren Jacob van der Dorgurste/ heren Arnoude van Duvenvoirde/ Heren Dieric van Teilinghe/ ende heren Dieric van Swieten/ Ridderen/ ende begheren/ willen/ ende bevelen hem. dat si ghelouen] onsen Steden/ ende elker Stede bisonder/ wair dat sake dat onse Steden voirscreven/ of enighe Stede van hem/ enich gebrec/ of enighe lette hadde van ons/ of van onsen nacomelinghen/ jof van] yemende anders van onsen weghen/ dat sise an alle dien goede/ ende an allen voirwairden voirscreven/ houden/ starken/ ende beschermen jheghens ons/ jof jheghens onse nacomelinghe/ jof jheghens yemant] anders diese dair in hinderen/ jof letten wilden. also dat si alle dien goede ende voir-

waird

vairden voirscreuen vrilike ghebruken moghen/ hem seluen mede te quiten van der lijftochte voirscreuen/] ende van cost ende van scade / also langhe als yemant van den lijfrenten ghebreken sal/ in allen manieren alse voirscreuen is / ende dat si desen brief mit ons beseghelen. Ende wi Jan van Heynn.] here van Bymont/ Willaem van Duuenvoirde/ here van Oisterhout/ Daniel vander Marwede/ Tielman de Moilnair/ Harparen van Rieden / ende Jan de Moilnair/ in Zeelant / Wolfaert] van Borsele, here vander Vere/ Florens here van Haemstede/ Airnout van Haemstede / here van Moirmont/ Claes Kervine van Remburswale / ende Rase van Cruninghe/ in Noirtholland/ Jan] van Polanen here vander Leke/ Jan here van Egmonde/ Jan Parsijn here van Waterlant/ Dieric van Brederode/ Gheraert van Heemskerke/ Symon van Teylinghe/ Jan vander Wateringhen/] Willaem van Naeldwijc, Willaem van Outshoirne/ Jacob vanden Binckhorste/ Airnt van Duuenvoirde / Dieric van Teylinghe/ ende Dieric van Swieten / Ridderen/ om bede/ begheerte / wille ende beuelen] ons liefs heren ende neuen, heren Willaems Graue van Heyn. van Holl. van Zeell. ende here van Vrieslant voirscreuen/ gheloeuen in goeden trouwen voir ons/ ende voir onse naecomelinghen sinen / voirscreue] den steden/ ende elke bisonder/ dat is te weten/ Dordrecht/ Myddelburch/ Zierixzee / Delf/ Leyden/ ende Hairlem / dat wise in allen desen / voirscreuen goeden ende voirwairden/ houden/ helpen / sterken / ende] bescermen sullen na alre onser macht ieghens onsen lieuen here den Graue / ende sine naecomelinghe voirscreuen ieghens alle anderen luyden die hemlieden dair an letten/ of deren wilden]. Wair bi dat sijs altoes ghebruken moghen vrilic hem seluen mede te quiten van den voirseiden lijfrenten/ in allen manieren alse voirscreuen is: ende hebben desen brief in kennessen der wairheit] mit onsen lieuen here den Graue voirsz, beseghelt mit onsen seghelen. Ende wair dat an desen brieue een seghel ghebrake/ of meer/ die sculdich wair an te hangen / of datter een seghel te] breken worde/ nochtan soude dese brief hebben alle die craft/ ende alle die moghentheide behouden/ ghelike of alle die seghele gheheliken/ ende onghequetst dair an hinghen/ die sculdich wa]ren an te hanghen alse voirscreuen is. Dit was ghedaen in onse tente voir Utrecht des Dinxdaghes voir sente Jans dach Baptist te mydsomer / int iair ons Heren dusent / driehon]dert vijf ende viertich: Eñ is geteyckent in vougen als volcht.

Den voorgaenden brief bestaende / volgende de afdeelinghen hier boven/ van zevenenvijftich volschrevē reghelen / ende omtrent een achtepaert / was ghescreven op een stuck franchijns/ lang een voet/ drie duymen/ drie grepnē: hooch een voet/ twee duymen/ twee grepnē: behalvē een ploye van omtrent twaelftalve grepnen/ eñ bezegelt mit vijfentwintich verscheyden zeghelen: wezende boven elcke staert (al te samen van franchijn) geschreven/ over teerste Comes, ende over alle de andere hun behoorlic getal / van twee

twee of beginnende / ende eyndende mit vijfentwintich. Voorder bezeghelt aende eerste staert mit een groot groen wasschen zegel/ hooch in zijn dwers-linie omtrent twee duymen / vier greynen / afghebeelt mit een gewapent Ritter/ zittende op een loopende gebardeert paert: wiens schilt opte borst/ mitsgaders tbardeersel / bezet waren mit vier climmende Leeuwen. Van welck zeghel tbovenste/ ẽ ter zijden naer beneden toe loopende/ af gebroken/ ende wech was: Jn voughen dat t'overblijfsel noch mocht zijn omtrent drie vierdepaerten. Het tweede zegel was gantsch wech / twelc hooch hadde geweest omtrent een duym. Twijfde ende tzevende waren elc groot omtrent zeven greynen/ ẽ verwapent mit een schildeken/ bezet mit een Molenrat. Tzeventiende was noch in zijn volle ronde/ hooch zeven greynẽ/ van voren boven gebroken: maer onder hebbende een volmaect hanghende schildeken/ bezet mit een climmenden Leeu. Tachtiende was mede in zijn volcomen ronde/ genouch geheel / hooch omtrent zeven greynen: hebbende in tmidden een recht staende schildeken / bezet mit een climmendẽ Leeu. Tweentwintichste hooch omtrent zes greynẽ/ was onder heel wech: maer was noch te zien dat het int midden hadde een recht staende schildeken/ bezet mit een climmende Leeu. Maer belanghende de andere zegelen / als de derde/ vierde/ zeste/ achtste/ negende/ tiende / elfde/ twaelfde/ dertiende/ veertiende/ vijftiende/ zestiende/ neghentiende/ twintichste/ eenentwintichste/ drientwintichste / vierentwintichste / ẽ vijfentwintichste / waren meest gantsch wech: doch al te zamen gezegelt gheweest/ gelijck te zien was / zo upt het over gebleven aenhanghende wasch/ aen eenighe staerten noch zijnde: doch zulx/ dat daer upt niet zeeckers/ of kennelix en const werden gespeurt/ als ooc upt de moeten / ende groenicheyt van twasch aen de staerten zijnde: Wt welcke te speuren was dat de dwers-linien meest geweest waren van omtrent zeven/ eenighe van omtrent zes greynen.

Willem Hertoge van Beyeren/ Grave van Hollant/ van Zeelant/ ende heere van Vrieslant/ maken cont allen luden/ want onse lieve ende ghetrouwe Jan heere van Arkel/ Jan heere van Egmonde/ Jan heere van Waterlant/ Gherit heere van Ermskerke/ Jan vander Wateringhe/ Jan de Moilner, Gherit van Egmonde/ Jan van Blomenstene/ Willem van der Wateringhe/ Ridderen: Jan van Arkel/ Jan heere van Cuylenburch/ Jan vander Noordeloit/ Heynric van Ermskerke Heynrics soen/ ẽ Daniel van Toleyssen Knapen. Ende onse lieve ende ghetrouwe Steden/ alse Dordrecht/ Delf/ Leyden/ Herlem/ Aemstelredam/ Alcmaer/ Medenblic/ Oudewater/ Sente Geertenberghe/ Scidam/ Rotterdam/ ons wel ẽ trouwelic mit horen maghen/ vrienden/ ẽ hulperen bi gestaen hebben/ ẽ daghelics bi staen/ om ons Grave ẽ Here in onsen Graefscepen van Hollant/ van Zeelant/ ẽ heerlicheyt van Vrieslant te helpen houden/ ẽ onse vyande helpen wederstaen/ die ons dier Graefsceppen ẽ Heerscappen voirseit ontdriven wilden: ende ons/ ẽ onse vrienden voir-

 seere-

screuen/ mit alre ondaet/ pinen ons lijfs ende goits te verdriuen en te rouen/ alse Heere Willem van Duuenvoirde / Heere Jan van Pollanen/ ende sine Broeders/ Heere Dirc van Brederode/ Heere Arnt van Duuenvoirde/ Heere Jacob ende Heere Harben vander Binchorst/ Heere Harbaren van Lieden/ Heere Florijs vander Boichorst/ Heere Gheraert van Heemstede/ Heere Jan van Merensteyne Ailbrechts soen/ Heere Willem van Outshorne/ Heere Dirc van Raporst/ en Heere Gerart van Poilgheest Ridderen: Heere Mathijs vander Burch Priester/ Jan van Noortich/ Jan vander Made/ Reyner Steuer Heeren Gherijts soen/ Gherijt Dieuerfants soen/ Florijs van Raporst/ Kerstant/ Wouter ende Andries hoer broeders van Raporst/ Gheraerts kinderen/ Arnt van Groeneuelt/ Jan vander Burch/ Jan Symans soen/ Jan Symons soen vander Burch/ Knapen: en al hair ghesinde en mede hulperen/ die dese onser vyande voirscreuen hulperen en ghesterct hebben jeghens ons/ en onse medehulperen: Voernemen wi op ons alle saken die onse lieue en ghetrauwe hulperen ende vrienden/ en alle hair maghen / vriende en hulperen ghedaen hebben / of doen selen / in wilker wijs dattet ghesciet is / of ghescien sal om onsen vyanden en horen hulperen voirseit / te deren: en wi gheloouen se daer of tontheffen/ en hun te uolstane: Ende ghelouen onsen lieuen en ghetrouwen vrienden en hulperen voirscreuen / voir ons en voir onse nacomelingen/ dat wi dese voirgenoemde luden onse vyande en hoir hulperen alse voirs. is; ende horen kinderen uut onsen Graefscipen en Landen voirs. houden sullen/ en nimmermeer mit ons te laten soenen/ noch in onsen Landen te laten comen/ noch op alsulken goeden als hore plaghen te wesen eer sise jeghens ons verbuerden/ ten soude wesen bi volcomen goidenken en rade onser lieuer en ghetrouwer Ridderen/ Knapen en Steden voirnoemt.

Voert soe gheloouen wi onsen lieuen en ghetrouwen hulperen ende vriende voirs./ dat wi trouwelic ende wel bi hun blijuen sullen/ als een goit Heere bi sinen lieuen ende ghetrouwen Ridderen / Knapen ende Steden billic blijuen sal. Ende wi en sullen onser Graefscappen/ en Heerlicheyt voirs./ noch der opcominghe van Henegouwen nimmermeer vertyen / of gaen/ quijtschelden/ vercopen/ versetten/ beleenen/ verparten/ noch heel noch deel dair of uut onsen handen brenghen / ten sij bi rade ende goidenken onser Ridderen / Knapen/ ende Steden voirnoemt.

Voert bekennen wi waer dat onser ghebrake sonder wettelike ghebuirte van ons te laten/ des God verbieden moet/ dat Hertoge Ailbrecht onse Broeder dan recht Oir/ en lants Heere is van onsen Graefscippen ende Heerlicheyt voirscreuen/ en en waer sijnre dan niet/ dat God verbiede/ soe is recht Oir/ ende lants Heere der Graefscepen ende Heerlicheyt/ onse Broeder/ die dan naest hun oudste waer/ nederwaert: in alre manieren alse onse Vrouwe ende Moeder die Keyserinne van Romen/ bi hant ons liefs Heeren ende Vader des Keysers van Romen/ die God ghenadich sie / en bi hant Hertoge Lodewijcs onse ouder Broeders/ ons an desen Graefscipen en Heerlicheyt voirs. ghegeuen hebben / ende te comen op onsen Broederen in sulker manieren alse voirscreuen is. Ende hieromme bidden wi/ en ghebieden mid vterliken begeerten en willen/ ende oic omme dat recht is/ onsen lieuen Ridderen/ Knapen/ ende Steden / ende anders al onsen ghemeenen landluyden/ Edel ende onedel/ Poorten en Dorpen/ ghenoemt of onghenoemt/ want wi willen of onser ghebrake alse voirs. is/ dat si rustelic / en sonder discoort haren rechten Heere weten moghen/ dat sine dan ontfanghen ende houden voir haren rechten lants Heere/ Hertoge Ailbrecht onsen Broeder / of onsen outsten Broeder naest ons nederwaert die dan waer/ waert dat Hertoge Ailbrecht naest ons niet en leuede/ alse voirscreuen is/ jof dat hiere ghebrake na ons sonder wettelike gheboerte/ in manieren dat Hertoghe Ailbrecht voirs. / of onse oudste Broeder naest hem voirs. waer Hertoghe Ail-

brecht

vrecht niet binnen onsen Landen ende Steden voirss quame sonder heerevaert / ende sonder yemand mit hem te brengen van onsen vyanden voirscreven / noch van hore partye vare: ende hi onsen goeden luden ghemeenlic / Ridderen ende Knapen / Steden ende ghemeenten swoer / ende seghelde al hare recht ende hantvesten te houden / ende die Graefscepen ende Heerlicheyt heel ende alinghe hem nemmermeer after te gaen / noch te vercopen / noch onse vyande voirss nimmermeer in den Lande te laten comen in alden manieren die voirghescreven sien. Ende om dat wy willen dat onse lieve ende ghetrouwe Ridderen / Knapen / ende Steden / voirss in allen poynten wel bewaert zijn / ende eendrachtich bliven / ende onser broedere enghelen / noch enghenen anderen Heere ontfaen / dan onser Broederen een / in der manieren alse voirscreven is / So hebben wi hem gebeden / gheheeten / ende beden / bidden / hieten / ende gebieden dat zi hem des verbinden eendrachtich te bliven / ende nyemant anders te doene dan voirscreven is. In oirkonde des brieves open beseghelt mit onsen seghel. Ghegheven des sonnendaeghs opten beloken Pijnster-dach / opten drie ende twintichsten dach van Meye / int jaer ons Heeren dusent drie hondert een ende vijftich.

Getrocken ende genomen uyt tvoorgaende oude Privilegie bouc/ beginnende aen de tweede zijde van het achtste bladt/ ende eyndende mit de tweede zijde van het negende bladt.

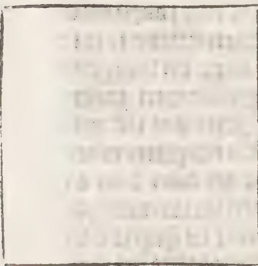
Op de Privilegien ende brieven hier voren verbatet/ ende inne-gelijft / mit ernst lettende / ick mit verwonderen ghezien hebbe tghene Pontus de Heuter stelt in zijnen gheslacht-boom van den huyze van Wassenaer: Dat Philips/ zone Henrix/ Heere van Wassenaer (die hy stelt int jaer 1319. overleden te zijn) van Hertoge Willem van Beyeré/ de tweentwintichste Grave/ van tBorchgraefschap der stadt Leyden af ghestelt zoude zijn/ om dat hy in den jare 1356. mit toorn ontsteecken zijnde/ ghescheurt hadde eener edeler Vrouwen brieven / mit des Graven van Hollants zeghele ghezegelt zijnde: daer by vougende dat de ghemelte Heer Philips van Wassenaer ghestorven zoude zijn in den jare dertien-hondert ende zessentzestich. Niet dat ick zulx van onwarachticheyt voor ghenomen hebbe te beschuldighen/ maer ghedraghe my totter waerheyt / ende tot de brieven die daer van in wezen mogen zijn: Zo vele isser van/ dat het voor-verhaelde/ mitsgaders tvorder van zijn/ de Heuters/ schrijven / aengaende dē huyze van Wassenaer / mit de voorgaende by my hier voor-ghebrochte brieven (van onwedersprekelicken gheloove zijnde) niet over een en coemt: in voughen dat elck een mit goeder redenen ophouden mach zulx volcomelicken te gelooven/ zo langhe daer op (om te ghebruycken de eyghen woorden van tprivilegie Graven Willems van dijnsdage naer Jaersdach 1340.) een waerheyt verzocht / bezeten / ghehoort / ende ghescheyden zal zijn.

Ende hier mede ghenouch ghezeyt zijnde vanden twijffel of het Borchgraefschap van Leyden van outs aen den huyze van Wassenaer ghehoorich zy gheweest/ zal de redene hernemen daer ick die ghelaten

laten hadde/ende by brenghen wat gheschil tusschen den Burchgrave ende der Stadt gheweest zy inden Jare 1357. ende hoe tzelve by raedt ende believen vanden Grave/is ter neder gelept: Om twelck te verstaen/dienen zullen de brieven hier inne ghelijft.

Hertoghe Willem van Beyeren, Graue van Henegouwen, van Holland, van Zeland, ende Here van Vriesland, doen cond allen luden dat bi onsen] consente ende wille is dat onse lieue ende ghetrouwe Here Dieric van Wassenaer, Borchgraue van Leyden, ouer een te draghen, ende] ene effeninghe te maken mit onsen goeden luden van onser stede van Leyden: Ende wes hi bi sinen vrienden daer toe doet, ende] bi den horen die si daer van beyden ziden toe voeghen, des sie wi wel ghepayt, ende houden dat stade ende vaste voir ons ende voir] onsen nacomelinghen tot eweliken daghen. In oirkonde desen brieue beseghelt mit onzen seghel. Ghegheuen inden Haghe op sente] Katelinen auond, int jaer ons Heren M° CCC seuen ende viiftich.

Onder staet ghescheven Iussu Dñi, ende wat lager Pñs Choirepo riectñ & dño W° de Wat'ing. Ende is ondergeteeckent W. H'm̄.

Den voorgaenden brief bestaende/ volgende de af deelinghen hier voren/van vijf geheele/ ende eenen halven regel/was geschreven op een stuc franchijns/ lang acht duymen/een greyn: hooch twee duymen/zestalf greyn: ende bezegelt aen eenen enckelen uytghesneden staert/ van omtrent vyftalf greyn/mit een groen wasschen zegel/ hooch in zyn dwers-linie omtrent elf greynen: daer inne afghebeelt stont een tweehoofdighen vliegenden Aernt/ de borst gewapent mit een gequartilleerden schilt/ ter rechter zijden mitte wapenen van Beyeren/ als dwerssche ruyten: ende ter slincker zijden mitte wapenen van Henegouwen/ &c. als vier climmende Leeuwen: den ommeloop daer inne staende/ meest gebroocken ende wech.

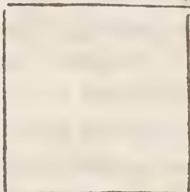
Dirc van Wassenair, Burchgraue van Leyden Ridder, Doe cond ende kenlic allen luden, want mine meninghe is, ende altois gheweest heeft, ende of God wil, bliuen] zel in rusten te wezen mit allen

minen

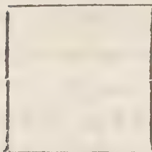
minen onderzaten. Ende ic in een deel tiden in twiste gheleghen hebbe jegens der gemeenre stede van Leyden, ouermids dat] zi aenghetast ende ghebruyct heft jeghen minen wille, dair ic recht toe waende ghehadt hebbe, alrehande goede die gheleghen ende op gheresen zien binnen] der Stede voirseyt, alse waghe, ellemate, buttermate, meedepenning, bere, azise, scole, costerye, scriisambocht, bodeambocht, ende dobbelscole. Ende] want mijns liefs ende gheduchts Heren Hertoghe Willaems van Beyeren, Graue van Henegouwen, van Holland, van Zeland, ende Here van Vriesland wille en] begheerte is, dat ic mitter Stede voirscreuen op een draghe, ende elc mit anderen in rusten bliue: Ende so wes wi an beyden ziden dair toe doen, dat] hi dat stade ende vaste houden zel voir hem ende zinen nacomelinghe, alse een open brief dair of hout, dien ic der Stede voirseyt ouergheghenen hebbe] jeghens die welke ic ghien twist ghehadt en hebbe, van van goeden voirscreuen roerende is: Ende dair ic te veel stonden of tetalen gheweest hebbe voir minen] Here den Graue, jeghens der Stede voirnoemt. Ende want mine meninghe ymmer is mijns liefs Heren wille ende consente te vervollen, en eendrachtic] heyt mitter Stede te hebben: So heb ic mit minen vrienden ende maghen dair op goed voirsien, ende vlitich ondersoec ghehadt, ende hebben ghevon]den, ende vinden, ende kennen dat die stede van Leyden na horen betoghe dat zi heeft, ende ic ende mine vriende wel gheexamineert, ende onder]socht hebbe toit den voirscreuen goeden goet recht heft, ende hoer toebehoren, ende nyemand anders: Hebs ic der stede van Leyden vrilike mien]ne laten te ghebruken : Ende scelde die vriendelike, ende mit gonste quite toit hare behoef, voir mi ende voir mine nacomelinghe. Ende beloue in goe]den trouwen voir mi, en voir mine nacomelinghe dese voirscreuen goede nimmermeer aentetasten, aentecalengieren, noch der Stede moenesse of hinder] dair an te doen. Ende ymmer der Stede voirscreuen te starken ende hulpich tewesen, jeghens yemande die der Stede namaels hinderen woude an den goeden] voirscreuen. In kennesse der wairhede so heb ic dezen brief bezeghelt mit minen zeghel. Ende om die meerre zekerheyt so heb ic ghebeden craf]tighen ende wizen luden, minen, maghen ende vrienden, Heren Wil-

Willem van der Wateringhe Ridder, Heren Willem Heerman, persoenre der Kerke van Hair]lem, Gherede van Oestgheest, ende Janne Oem, die bi ende over, deze voirscreven voirwairden ghewee[t hebben, mit anders eendeel van minen vrienden] ende maghen, dat zi dezen brief mede bezeghelen wilden mit haren zeghelen. Ende wi Willem vander Wateringhe Ridder, Willem Heerman per]soenre der Kerke van Hairlem, Ghered van Oestgheest, ende Jan Oem, om bede ons liefs Heren ĩn neve Heren Dirx voirscreven, ende om dat wi] bi ĩn over der voirscreven voirwairde ghewee[t hebben, ende mede om die meerre vasthede van liefte ende gonste teblivene tusschen onzen lieven] Here ende neve voirscreven an die ene zide, ende onzen lieven ĩn gheminden vrienden den ghemienen poirteren van Leyden an die ander zide, So] hebben wi desen brief in kennesse der wairheyt mede bezeghelt mit onzen zeghelen. Ghegheven int jair ons Heren dusent drie-hondert zeven]ende vijftich, op sinte Andries avond.

Den voorgaenden brief bestaende/ volghende de afdeelingen hier voren/ van drientwintich volschreven reghelen/ ende omtrent een derdepaert/ was gheschreven op een stuck franchijns/ lang omtrent acht duymen/ achtalf greyn: hooch vier duymen/ drie greynen/ behalven een ploye van omtrent zeven greynen/ ende bezegelt aen double franchijnen staerten/ al tot vijf plaetsen door de ploye gesteecken/ mit vijf groen wasschen zeghelen.

Het eerste van den Borchgrave/ hooch in zijn dwers-linie omtrent neghendalve greynen: daer inne afghedruct stont een ghequartileert schildekẽ zonder helm ofte tymber/ bezet ter rechter hant mit drie halve manen/ ende ter slincker hant mit een dwers-lopende balck: hebbende in zijn ommeloop (die tot twee plaetsen gebroocken was) noch deze letterẽ S. THE . . . . SSENKASTELL . . . . MILITIS.

Het tweede van Wateringhen/ hooch omtrent zevendalve greynen/ daer in af gedruct stont een staende schildeken/ bezet mit een achtpointighe sterre onder een bare/ hebbende in den ommeloop deze letteren S. WILLELMI DE WATERINGE MILITIS.

Het

Het derde van Heerman: hooch omtrent zes greynen/ daer inne af gedruct stondt een schildeken / bezet mit een cruys / aende vier eynden / ommegecromt in faictsoen vande Lelien bladen/ende in den ommeloop S. WILHELMI HEER-MAN.

Het vierde van Ougstgheest: hooch omtrent zestalf Greyn / daer inne af ghedruct stont een schildeken / bezet mit een cruys / als voren / hebbende in den ommeloop S. GHERAERD VAN OESTGHEEST.

Ende het vijfde van Oem / groot in zijn dwers-linie omtrent vijftalve greynen / daer inne af ghedruct stont een cleyn schildeken/ bezet mit drie manen: hebbende een bastoen/ende in den ommeloop S. IANS OEM.

Zodanich was de vriendelicke ende gonstighe quijtscheldinghe van den Burchgrave mit zijnen ondersaten / der gemeenre stede van Leyden/ten overstaen/ende by tusschen-spraecke / niet alleen van zijnen hier boven genoemden/ maer van noch veel liever ende vast-bindender maghen ende vrienden: om twelck beter te begrijpen/ zalmen naerder ende claerder onderrechtinghe becomen upte quitantien hier inne ghelijft.

Dieric van Wassenaer, Burchgraue van Leyden Ridder, doe cont allen luden dat ic ontfanghen] hebbe bi Willems Clercs hant van minen lieuen ende ghemindén Scouten, Scepenen, ende porte meesters van] Leyden twie hondert ende drie ende dertich scilden, in minneringhe van den ghelde die si mi ghelouet] hebben ende toe ghesceit, als van zeuen honderd scilden, Wair of ic mi belye van den eersten daghe] een derendeel bitaelt, dat is te verstaen twie hondert ende drie ende dertich scilden, ende scelde se dair] of quite ende vri van den eersten daghe als van der betalinghe, ende van den zegghen, daer dat zegghen] of was, ende hout tot Kersauont naestcomende binnen den vier heylighen daghen. In oirconde desen brieue] bizeghelt mit minen zeghel, int iair ons Heren dusent drie hondert zeuen ende vijftich, op sinte Andriens dach.

Dieric van Wassenaer, Burchgraue van Leyden Ridder, doe cont allen luden, dat ic ontfanghen hebbe] bi Willems Clercs hant van

 minen

minen lieuen ẽ ghemindẽ Scoute, Scepene, ẽ portemiesters van Leydẽ twe]hondert ẽ drie ẽ dertich scilde, in minneringhe van dien ghelde die si mi ghelouet hebben ẽ toe ghe]seyt, als van zeuen hondert scilden, wair, of ic mi belye van den anderen daghe een derendeel bitaelt] dat is te verstaen twie hondert drie ẽ dertich scilde, ẽ scelde dair, of quite ẽ vri, van den] anderen daghe als vander bitalinghe ẽ vandẽ zegghen dair dat zegghen of was, ẽ hout tot Paesken] naestcomende binnen den vier heylighẽ daghẽ. In orconde desen brieue bisegheelt mit minen zeghel]int iair ons Heren dusent, driehondert acht ẽ vijftich des donredaghe na Paesch daghe,

Dirc van Wassenair, Burchgraue van Leyden, doe cond allen luden dat ic mi belye vol ende al voldaen ende] betailt zeuen hondert scilde, vier ende twintich vlaemsche grote gherekent voir den scilt, die die Ste]de van Leyden mi sculdich was, dair ic haren opene brief of hadde, alse van enen seyghen dat] Heer Willaem van der Wateringhe, ende Heer Willaem Heerman Cureyt der Kerke van Harlem ghe]seyt hebben tusschen mi ende onser Stede van Leyden, roerende van zulken goede alse ic aen calen]gierende was, ende nuter tijt der Stede toebehoren. Die ic vry ende quite ghescouden hebbe ter Ste]de behoef, alse mine opene brieue dair of houden, die die Stede voirsz dair of heeft. In kennesse]der wairhede so heb ic desen brief beseghelt mit minen zeghele. Ghegheuen int iair ons Heren M° C C C° acht ende vijftich des dinxdaghes na Sinte Bauen dach.

Al geschreven in franchijn/ eñ upthangende aen enckelen franchijnen uptgesneden staertẽ/ (tderde alleenlic door gesteecken zijnde) bezegelt mit groen wasschen zegelen/ hooch omtrent acht greynen/ meest gebroken zijnde: doch zulx/ dat int eerste af gedruct stont een staende schildeken (zonder helm of tymber) gequ[a]rteleert eñ bezet/ ter rechter hant mit drie halve manen/ ende te[r] lincker hant mit een balck.

Wi Costijn van der Bregghe, ende Ysebrand Roetairds zoen Scepen in Leyden, Doen cond allen luden dat quam] voir ons Willaem

die

die Clerc, Rentemeester Heren Dirc van Wassenair, Burchgraue van Leyden, ende ghe]liede dat hi ontfaen heft van Gherede Rijswic, ende Dirke van den Bosche Poirt Meesters nuter tijt] van Leyden, twie hondert ende vier ende dertich scilde, vier ende twintich vlaemsche grote voir den] scilt. Vair die termijn van betalinghen of was te Valkenburgher marcte lest virleden. Ende voirt] mede so beleyde Willaem voirscreuen mit desen voirscreuen ghelde zeuen hondert scilde die die Stede den Burch]grauen sculdich was, vol ende al betailt. In oirkonde desen brieue beseghelt mit onzen zeghelen.] Ghegheuen int jair ons Heren M° C C C° acht ende vijftich, des dinxdaghes na Sinte Bauen dach.

Gheschreven in franchijn/ende bezeghelt aen twee upthanghende enckele uptgesneden staerten / mit twee cleyne groen wasschen zegelkens van omtrēt zestalve greyn/ daer vā teene hadde tafdrucsel van een staende schildeken/ bezet boven mit tweemael twee gecruyste slotelen beneffens den anderen staende / ende daer onder een baer/ hebbende inden ommeloop in letterē: S COSTIIN V..... B..... GHE. ende tander was ghebroocken / zonder daer aen yet zeeckers te connen speuren.

Alle welcke quijtantien / wezende warachtige ghetuyghen vande vrienden ende maghen die de zaecke ghemiddelt hadden/ick goet gevonden hebbe hier in tlanghe by te voughen / om daer inne genouch te doen de zorge by onzen voorouderen ghenomen ende ghedraghen van de zelve/mit/ ende beneffens des Stadts byzonderste stucken op ghesloten / ende tot noch toe vlijtelicken bewaert te hebben: latende een yegelick zijn bedencken waeromme in alle de voorgaende brievē alleenlic genoemt wert Dirc van Wassenaer/ zonder den tijtel vande heerlicheyt van Wassenaer aen te nemen.

Alhier nu ghevallen zijnde opt woort Poortmeesteren / twelck by vele (mit onrecht) tot noch toe gehouden/ende verstaen is/dat het die ghene geweest zouden zijn/ diemen nu noemt Burgermeesteren / van outs Raetsluyden / hebbe tot verclaringhe ende onderrechtinge van dien/ alhier mit een woort willen aen roeren dat tzelve gheweest zijn de ghene die wy noemen Threzoriers/ ende thewint van des Stadts penninghen gehadt hebben: ende mit eenen bedienden tampt vande Vestmeesteren/ gelijck tzelve ten deele blijct by de voorgaende laetste

quijtantie/ maer ten vollen by de oude keuren van omtrent tjaer dertien-hondert tzestich/wezende vanden volgenden innehouden.

Item so sellen die Poortmeesters alle Jaer als si hoer rekeninge doen, al hoir gebrec inder rekeninge sluten, want dat si nyet vergaten buten hoir rekeninge, dat sullen si selue betalen buten der Stede cost.

Item wanneer der Stede geuallet enighe heeruaert, jof hoghe reysen te doen die tot groten cost staen, So sullen die poortmeesters hoir rekeninge daer of doen binnen eenre maent na dat die reyse ghedaen is. Wairt dat si des nyet en deden, so souden si verbueren onder hem vieren elx daghes na dat si daer mede toefden bouen der maent voirß x ß daer of die Here dien helft, die Burchgraue een vierendeel, die Stede een vierendeel, ten waer dat die maent quame binnen der termine van sinte Martijns misse, als die poortmeesters schuldich sijn te rekenen na inhout der Cuer, so zouden sijt mit eenre rekeninghe doen moghen, ende anders niet.

Item so en zellen die Poortmeesters die nv sijn, of naemaels werden zullen, ghien timmeringhe an nemen vander Stede weghen an vesten, an poorthuse, noch ander stedehuys, ten si bi rade ende goetdenken den meesten hope vanden Gerechte ende der Vroescap vander Stede: ende waer dat sake dat die Poortmeesters alle te samen, of een of twie bijsonder sulke tymmeringe als voirß staet, an namen bi hem seluen buten den Gherecht ende der Vroescap, wes cost dat si daer an leyden, daer en soudmen hoer rekeninge niet of horen, noch die stede en soude dien cost nyet ghelden.

Van den Poortmeesteren hier mede een eerlijck afscheyt nemende/ zullen weder keeren tot onzen Borchgraven: maer alleer wy comen tot nieuwe onderlinge geschillen (de voorgaende noch niet wel vergeten zijnde) dient hier tot onderrechtinge/aengaende den ghehuysden aen den Burch/dat oock onder de stucken vande Stadt / eenen brief is vanden volgenden innehouden.

Sirc

Dirc van Wassenaer, Burchgrave van Leyden, Ridder, doe
cont allen luden dat ic vercoft hebbe alle die erven] die ghelegen zien
omtrent die Burch, alsoe Hameynsen Floriis Meliis zoens weduen
erve, alsoe als ziit nu be]muyrt heeft, ende voerd van Dirc Mannekiins
zoens erve alsoe als hiit bemuyrt heeft, alle ommegaens die Burch]
tote Diren huyse toe van den Vliet dair hi nu ter tiit in woent, alsoe
alst een yeghelike nu ter tiit bemuyrt] heeft. Ende belove enen yeghe-
liken ziin erve alsoe alse hiit nu bemuyrt heeft, te waren tote ewighen da-
ghen] voer mi ende voer miin nacomelinghen, hem ende horen nacomelinghen:
voert belie ic mi van desen voirscreven] erven al vol betailt ende voldaen
den lesten penning mitten eersten: voert zient vorwairde dat een yeghe-
like] van desen voirscreven luden die dese erven ghecoft hebben jeghen
mi, zine muyren maken selle ende houden ander]halfstien dicke, ende achte
rode voete hoich, ende dese maten an te legghen binnen an ene yeghelike
muyr, ende] bi den Gherechte van Leyden die mate an te legghen, ende
niet lagher die muyre te maken, mer wel hogher] of zi willen: voert
soe mach een yeghelic tymmeren op dese muyren na zinen wille, mar
een yegheliic] sel zinen haluen watergane buyten deser muyren behou-
den: ende dat en zel ic noch mine naicomelinghe] hem niet moghen ver-
bieden. Voirt soe zien noch voirwairde dat niemant van alle dese voir-
screven enigen] vytgang hebben zel totter burchward, mar sellen alle
bemuyrt wesen tot ewighen daghen, ten sie allien] dat een yeghelic in ziin
erve hebben mach en in ziinre muyre ter burchwaerd ene doere halfs
stiens] dicke, vier voete wijt, ende ses voete hoich, iof daer en binnen, in
deser manieren offer yenich noet van brant] quame, des God verren
moit, soe souden zi moghen een yeghelic ziin doer op doen tote dier
noet, ende ziin] goyd dair vluchten an die burch ende verberghen: ende wanneer
dat die brant ghekeert wair, soe sellen een ye]ghelic ziin doer den weder
toe legghen: ende alle dinghe sullen wesen sonder arghelist. Voird die
graft die ghe]leghen is twisken Werenbout Willems zoen, ende Jan
Claes soen die selmen houden an water, totter ghemiene] bruycwair, ende
oirbair. Voerd die grafte twisken Diren van den Vliete ende Claes
Jans zoen die en sel nie]ment moghen betimmeren, mar die sel bliven
ter burch oirbair, ende der buyre bruycwair. Voerd soe heb] ic of ghelaten

 van

van allen desen voirscreven die dese treuen nu ter tiit jeghens mi hebben, al wair dat zake dat yenich] van him allen mijn treue an ghevaen hadde of ghebruyct, dat ic him dair of ghiene moynesse of doen en] sel, noch calengeren, en sceldese dair of quite voir mi en voir mine nacomelingen, Om dat ic dit willelic] en ghetrouwelic houden wil voer mi en voer minen nacomelingen allen den ghenen voerscreven, him en horen] nacomelingen, soe heb ic desen brief open bezeghelt mit minen zeghel. Ghegheuen int jair ons Heren duzent] driehondert en tsestich op den dertienden avont.

Ende was ghescreven op een stuck franchijns/ lang zes duymen/ elf greynen: hooch vijf duymen/ zes greynen: ende bezeghelt aen een enckelen uythanghenden door-ghesteecken ghevlochten franchijnen staert/mit een groen wasschen zegel/ hooch omtrent acht greynen/ hebbende tafdrucksel vande wapenen van Wassenaer/ ghelijck die hier voren zijn beschreven.

Hoe langhe de zaecken tusschen den Burchgraven ende der Stadt hier naer in vrede ende eenicheyt zijn ghebleven/ en hebbe ick noch niet ghevonden: wel hoe van zijnent weghen de ampten van Schout eñ Gerechte beleent zijnde/de Stadt de zelve in den jare dertien-hondert zevenentachtich heeft moetē lossen/ gelijc men tzelve/mitsgaders wat ten opsichte van dien vorder is gepasseert/ten genougen zal vinden ende verstaen connen uyt de brieven hier inne ghelijft.

Ic Philips van Wassenaer Ridder, doe cond allen luden dat ic bi rade ende goetdencken mijns liefs ghedughts heren van Hollant en anders] mijnre vriende raede overdraghen ben mid der stede van Leyden, bi consente en goetdencken des Gherechts ende der Vroetscap so zi mit] der ghemeenten ghesproken hadden vander Stede voirs. om die meerre rust ende vrede wille, ende om ghemeen oirbair der Stede al] sulcke punten ende voirwaerden als hier na bescreven staen.

Inden eersten is mijn meninghe die Stede mit alle mijnre macht in] goeden rusten ende vreden te houden, ende alle ghescille, discoer ofte twi neder te helpen legghen, ende hoer te hulpen raden in allen] sticken daer si inghevoerdert mach worden te recht ende te vreden waert, na alre mijnre macht. Voirt zijnt voirwairde tusken] der Stede ende mi, datmen van deser tijt voert dan nemmermeer tot ghenen daghe gheel lienen en sel, up tScoutambocht, noch] up tGherecht voirscreven vander stede.

Ende

Ende daer omme ghelove ic voir minen heer minen Vader, voir mi, voir Dirc minen brueder] ende voir onser alre nacomelinghen, dat wi van nyement die leeft inder tijt dat men Scout of Gherecht setten sel, yenich] wercoren ghelt nemen sellen, noch daer op lienen sellen, of anders enich profijt, hoet ghenoemt mach worden, daer in zoeken] sellen die ons om dier zake wille erghent in te bate comen mach, mer altoes sulke lude, dair in te setten daer die Stede wel mede] bewaert is, ende dat volc best mede in vreden bliven mach. Voert en sel men te Leyden ghienen Scout setten, hi en heeft eerst] te Leyden, vier jaer poerter gheweest an enen ghanghe, ende daer ghewoent mit alinghe ziinre woenstat, ende alle boeten] die der Stede toe hooren, daer zel mijn Scout den Poertmeesteren toter Stede behoef goede rekeninghe of doen ende bewisinghe] als hijs van hem voirmaent worde. Hier omme zel mi die Stede voldoen ende betalen sulc ghelt als voertijts op tScoutambocht] ende Gherecht plach te staen, daer die somme of beloept, vijf ende twintich hondert ouder scilde van Vrancrijc, of voir elken] scilt tpayment van sesse ende veertich witter grote ende enen halven, of hoirre waerde, daer of sel wesen die betalinghe van] enen vierendeel tot sinte Jans daghe te midzomer naist comende, ende alzoe voert van jaer te jaer ter tijt toe dattet voirss] ghelt alinghe ende al betailt is. Voert zo hebbe ic der Stede gheloeft voir minen heer minen Vader, voir mi selven, voir Dirc] minen brueder, ende voir onser alre nacomelinghe, waer dat zake dat duese puncten voirss ghebroken worden, dat men ter] waerheit beproeven ende bewisen mocht, alsoe dat minen gheduchten heer van Hollant ende sinen ghemeenen Rade docht wel] bewijst wesen, ende ic niet verandwoirden en mocht, zoe zoude ic der Stede weder uyt reyken ende betalen die heel somme] vanden ghelde voirnoemt van alzo vele als ic ontfanghen hadde, ende dat te betalen binnen den naesten jare daer na, dattet] mi so voirscreuen staet bewijst waer, bi mijnre trouwen ende sekerhede. Ende als die zomme voldaen ende betaelt waere vanden ghelde] voirss den lesten penninc mitten eersten van minen heer minen Vader, van mi, van Dirc minen brueder, of van onsen] nacomelinghen, zo zellen wi desen brief weder over hebben, ende alle losten ende voirwairden die in desen brief staen, zullen voort] ende quite wesen mit goede gunste. Ende alle dese puncte voirss zel ic minen heer minen Vader, ende Dirc minen brueder mede] doen bezeghelen, eerst dat zi of God wilt, te lande comen, zonder arghelist. Want dit waer is, heb ic voir minen heer minen Vader] voir mi selven, voir Dirc minen brueder, ende voir onser alre nacomelinghe bi wille ende goetdencken mijns liefs gheduchts heren] voirss alle dese puncte voirss ghelooft te houden, ende te doen houden alse voirscreuen staet. Voert quaem enich poerter mids yemens] vermakinghe in ondanc jeghen mi toe comende mids after baecs worden, dat of God wilt niet ghescien en sel, ende ic wist dat hi] poerter waer, dien sond ic besculdighen voir den recht eer ic daer yet toe doen sonde, of te doen doen. In kennissen der waer] heit heb ic desen brief beseghelt

seghelt mit minen zeghel: Ende om dier meerre zekerhede ende kennisse, zo heb ic ghebeden minen] lieven ghedüchten heer van Hollant dat hi desen brief in kennisse ende te tughe bezeghelen wil. Ende wi Aelbrecht bi Gods] ghenaden Palensgrave upten Rijn, Hertoghe in Beyeren, Ruwaert van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende van Vrieslant. Want dit ghe] schiet is bi goetdünken des Gherechts ende der Vroetscip vander Stede in sülker manieren, dat een yghelijc poerter quijt mach] wesen vander zomme voirs., elc mit sinen aendeel, zo hi int statboec staet, ende oec omme dat heer Philips voirs. dese voirwaerden] bi onsen bevelen ende consent ghedaen heeft, Soe hebbe wi als een Overheer alle dese punten voirs. gheconsenteert ende ghecon] firmeert an beiden ziden stade ende vast te bliven, ende ghebieden hem dat te houden ende te voldoen, also lief als zi ons] hebben: ende zo wiet voirbrake tot enighen tiden, dien zouden wi mit onser machten tieghen wesen. Deser brieve zijn twee,] des heefter haer Philips voirs. een, ende onse stede van Leyden den anderen, In kennisse hier of hebben wi onsen zeghel hier an] ghehanghen. Ghedaen inden Haghe up sente Katherinen dach, int jaer ons Heren, düsent, driehondert, seven ende tachtich.

Ende was geschreven op een stuc franchijns/breet ofte lang acht duymē: hooch negen duymen/ zeven greynen: behalven een ploye van eene duym / twee greynen: ende bezegelt aen double franchijnē staerten: tot vijf plaetsen door de ploye gesteecken / mit twee groen wasschen zeghelen: Het eerste hooch in zijn dwers-linie stijf twaelf greynen / mit tafdrucsel van eenen tweehoofdigen vlieghenden Aernt / hebbende opte borst een gequartilleert schilt/ bezet aen de rechter hant mit de wapenē van Beyeren/ als de dwersse ruyten: ende aende slinckerhant/de wapenen van Henegouwen/als vier climmende Leeuwen: hebbende in zijn ommeloop/

S. Alberti Ducis Bauarie/Comitis Palatini Reni/Gubernat. Han. Holl. Zel. et Frisie. Ende opten rugge een op gedruct contrezeghel van omtrent zes greynen/daer inne een recht staende schildeken/beset mit W. ende inden ommeloop Sigillu ..... Wilhelmi.

Ende het tweede zegel groot omtrent acht greynen / hebbende het afdrucsel van een cleyn schildeken/hangende aen eenen helm / bezet mit de wapenen van Wassenaer / ghelijck die hier voren zijn verclaert/boven mit een baer / hebbende inden ommeloop/

Sigillum Philippi a Wassenaer militis.

Opten

Opten rugghe vanden voorgaenden brief stont gescreven (twelc als gedencwaerdich zijnde alhier niet en dient vergeten)
Dezen brief is den Borchgrave wel betaelt.

Wt het voorgaende Privilegie wert claerlicken bewezen hoe dat binnen Leyden inne ghebroocken zijnde tbeleenen der ampten van inden Gherechte te wezen / tzelve alhier mit groote costen schijnt wech ghenomen te zijn: Hoe wel zulx evenwel tot de tijden van Hertoge Philips van Bourgoingen toe in zwanghe is ghebleven. Waer upt de Heeren jegenwoordelicken in regeeringhe zijnde/zullen ghelieven te overweghen / ende oordeelen/of hare Voorsaten / om zulx voor eewelicken wech te nemen / niet groot ghelijck ghehadt en hebben te verwervẽ een Octroy of Privilegie/ dat alle de gene die tot het Schependom vercoren is/ende ghestelt wert/ ten dage van zijn innezettinghe in openbare Vierschare / ten aenhoozen vande ghemeente/ onder andere/ volstaefts eedts/mit opgeheven hande/ende uptgestrecte vingheren/als recht is/moet zweeren/ Om het Schependom, of om Schepen te wezen, niet te hebben vervolcht, gebeden, noch gelt, gonste, mijede, daer op ghegeven, noch gheleent, noch zulx te hebben doen doen, in eenigher manieren, zonder arghelist. **Ghelijck alle tzelve te zien is upt het voorschreven Octroy of Privilegie hier inne ghelijft.**

Phillips bijder gracien Gods, Hertoge van Bourgongen, van Lothringen, van Brabant ende van Lymborch, Grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgongien, Palatijn van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende van Namen, Marcgrave des heyligen Rijcx, Heere van Vrieslant, van Salinis, ende van Mechelen, Doen condt allen luyden, want onse goede stede van Leyden tot onser bede ende begeerte afgelossent hebben ende betailt sulck gelt als dair onse Gerechte als van Scepenen jairlix te setten binnen onser stede van Leyden voir versettet was, mits dat sy den genen, die dat gelt dair op geleent hadden, betailt hebben buten onsen coste, ende die brieue die dair aff waren, ons weder overgelevert hebben, dair wijse zeer vruntlick af bedancken. Soe hebben wy onser voirscreven stede weder geloift, ende gelouen mit desen brieue in goeden trouwen voir ons, ende voir onsen eruen, dat wy onse Gerechte van Leyden, als van Scout ende Scepenen aldair te setten, tot ewigen dagen houden sullen an ons ende onser Graeflicheit van Hollant, sonder dat Scependom te vercopen, te versetten, te

belenen, off wech te geuen, of in enigerwijs van ons, off van onsen eruen dat te vervreemden, of te laten scheiden, wy ende onse eruen en sullen alle jair onse Scepenen versetten ē vernuwen, ende nyemant anders, sonder enige gifte of myede dair af te nemen, of te laten nemen, sonder argelist. Ende soe wie inder tijt onse Scout, Scepenen, ē Burgermeesters wesen sullen in onser stede van Leyden, die zullen aldair alle andere diensten die hem behoeflick sijn, setten, ende versetten, sonder ons, off yemant anders van onser wegen enich bewindt of seggen dair in te hebben, of te behouden, of die te beuelen yemant of te geuen. Ende om die vrientscip die onse stede van Leyden ons bewijst heeft inder afflossinge voirscreuen, ende om menigen truwen dienste die sy onsen voirvaderen ē ons dicke gedaen hebben, ē noch, oft God wil, doen sullen, Soe hebben wy onse goede stede voirscreuen gegonnet ē gegeuen, gonnen ē geuen mit desen brieue, sulke punten van rechten ē vryheiden, als hier na gescreuen staen. Eerst zo sall onse Scout van Leyden die inder tijt wesen sall, voirtan dragen een roede in sijnre hant, in een teyken van kennessen, gelijck onse Scout van Delff doet: ē oft gebuerde dat onse Scout voirscreuen ergent te doen hadde buten onser Stede, of dat hy soe sieck wair, dat hy onse scoutambocht van cranckheit niet bewaeren en mochte, soe sall hy enen anderen eerbaren man sijn roede ouergeuen moigen voor twee van onsen Scepenen van Leyden, of meer, ē soe wien onse Scout voirscreuen alsoe sijn roede ouergegeuen hadde, die sall recht mogen doen van onser wegen, gelijc oft onse Scout selue wair, Den tijt dat onse Scout buten onser Stede gebuerde te wesen, off dat hy soe sieck waer als voirscreuen is. Voirt soe geuen wy onsen Scout van Leyden voirtan macht dat hy van onser wegen recht sall mogen doen mit onsen achte Scepenen vanden hoichsten, sonder onsen Bailiu van Rijnlandt dair by te wesen, of dair ouer te roepen als hy tot desen dage toe geweest heeft. Ende oft gebuerde dat enich van onsen Scepenen van huys waren off soe sieck waren dat sy ter Vierschaer niet gaen en mochten, als onse Scout van onser wegen recht doen sall vanden hoichsten, Soe geuen wy macht onsen Scout van Leyden voirnoemt, die nu is, of namails wesen sall, dat hy in dier Scepenen stede die van huys waren,

ren, of soe sieck waren, als voirsz. staet, ander Scepene setten mach van onser wegen, goede eerbare mannen, om onse rechte mede te vorderen: die welke Scepene wesen sullen, ē machte] hebben vonnisse te wijsen, ende recht te helpen doen, gelijck of wy die op Sinte Jacobs dage tot Scepenen geset hadden te wesen, durende alsoe lange als onse ander Scepenen van huys waren, of sieck lagen, sonder argelist. Item] sullen wy, of onse Gouuerneur van onsen Lande van Hollant inder tijt wesende, alle jair op Sinte Jacobs dach setten binnen onser stede van Leyden achte goede rijcke eerbair mannen, oudt wesende acht ē twintich jair, off dair bouen] onse Scepene te wesen aldair, nae inhout onser stede keuren voirscreuen: welke personen nutte dair toe wesen sullen, ē dair onse voirscreuen Stede mede bewairt sall wesen. Ende als wy die aldus geset hebben, soe sall die oudtste Burger]meester van onser stede dien elc enen eedt stauen, ē sy sullen zweeren ten heyligen, dat sy om dat Scependom, off Scepen te wesen, niet veruolcht en hebben, noch doen veruolgen, gebeden en hebben, noch doen bidden, noch gelt] noch gonste, noch miede, daer op gegeuen, noch geleent en hebben, noch doen geuen noch leenen in eniger manieren, sonder argelist. Ende dien eedt gedaen, soe sall hem onse Scout van Leyden inder tijt wesende, enen anderen eedt] stauen, ē zy sullen elc zweren ten heyligen, als gewoenlick is, dat sy rechte doen, ē vonnisse wijsen sullen tusschen tween mannen taile, na horen vijf zinnen. Ende wairt dat enich van onsen Scepenen voirscreuen in enich vanden] punten voirscreuen gebreclic beuonden worde, by onsen Scout, Gerechte, ende meestedeel vander Vroetscip van onser stede, soe dat sy dair tegen gedaen hadden, heymelick of openbair, off dat sy enich argelist inden voirsz. punten] gesocht hadden, dien breuckegen soudmen kennen meynedich, ende veruallen te wesen van allen zijnen goeden rechten, ende men soude die terstont corrigieren, ē die sentencien van zijnre correctien openbairlic van onser] Stedehuys roepen ē lesen: ē die gelesen, soe soude hy ontpoirtert wesen, ē sonder meer geboits wt onser stede van Leyden, wt Rijnlandt, ē wt onser Bailiuscip vander Hage gaen, ē dair wt blijuen tot ewigen dagen, op] sijn lijf. Item salmen alle jair op sinte Martijns auondt by onsen Scout, Gerechte, ē Vroetscip on-

ser stede van Leyden inder tijt wesende, aldaer kiesen vier Burger-
meysters, nae wtwijsinge onser Stede, ouder hantveste ende kuere die sy
dair af hebben. Ende als onse Scout gerecht ende vroescip dair, om ver-
gadert sullen wesen op onser Stedehuys, soe sall onse Scout van
Leyden inder tijt wesende, onsen Gerechte ende Vroescip van Ley-
den seggen ende vermanen, dat sy by horen eede, die sy ons, ende onser Ste-
de gedaen hebben, ende by hoirre zielen ende conscientie, kiesen sullen vier
Burgermeysters, goede eerbair mannen voor ons ende onser Stede,
nutte dair toe wesende. Ende so wien van byder meester kuere ge-
buere sall Burgermeyster te wesen, dien sall onse Scout van Ley-
den inder tijt wesende, enen eedt stauen: ende sy sullen elc ten heylighen
zweren, onse, ende onser Stede rechten te bewaeren, ende onser Stede
goede te regieren tot nutte ende profijt van onser Stede. Item hebben wy
gegonnet ende gemachticht, gonnen ende machtigen mit desen brieue onsen
Scout, Burgermeysters, ende Scepenen van Leyden, dat sy die
misdadige bannen mogen ouer all wt Rijnlant, ende wter Hage, ende
Hageambocht. Ende soe wie zy aldus bannen sullen, dien en sullen
wy, noch nyemant van onser wegen, geleyde geuen mogen, dat hem stade
doen zall. Ende wairt dat yemant bouen den voirscreuen banne
quame inden voircsreuen landen dair hy wt gebannen waer, dien sall
onse Scout van Leyden mogen inhalen, ende dat rechten andien van on-
ser wegen, gelijc of hy den zeluen binnen onser stede geuangen hadde.
Behoudelick of yemant voor ons clachtich quame die alsoe gebannen
waer, dat hem onrecht gedaen waer inden bannen, soe sullen wy onse stede
van Leyden dair om voir ons ontbieden ter andwoirde tegen den clagere,
om ansprake ende antwoirde te hoeren van hem beyden: ende die by ons
gehoirt wesende, soe mogen wy van dair in doen dat ons gelieuen sall:
te weten den clagere in Rijnlant, ende in onser Bailiuscip vander Hage
te laten comen. Behoudelick dat die alsoe gebannen wair, niet comen
en sall op tweehondert roeden na onser stede graften van Leyden. Ende
wies wy also ordineren sullen vanden butenlande voirscreuen, dat sall
onse voirscreuen Stede geuolgich sijn sonder argelist. Ende hier
mede en sullen die oude hantvesten ende kueren die onse stede van Ley-
den heeft, in allen anderen saicken niet gemenct, noch van minder waird

wesen

vesten ende blijven, dan sy nu zijn. Ende om dat wy alle dese voirscre-uen punten, rechten, ende vryheiden geloift hebben, ende gelouen mit desen brieue voir ons, ende voir onsen nacomelingen, in goeden trouwen onser stede van Leyden te houden, ende te laten gebruycken tot ewigen dagen: Soe hebben wy des toirconde desen brief bezegelt met onsen segel hier an gehangen. Gegeuen den vierentwintichsten dach in Julio, int jair ons Heren duysent vierhondert vierendedertich.

Opte ploye stont geschreven: By mijnen Heere den Hertoge, Grave van Hollant. Ende geteykent T. de Zweeten.

Ende was geschre-ven op een stuc fran-chijns / breet of lang veertien duymē / drie greynen : ende hooch acht duym vijf grey-nē : behaluē een ploye van twee duymē/vier greynen : eñ upthan-ghende aen doublen franchijnen staerten/ breet elf greynen : be-zeghelt mit een groot root wasschen zegel: hooch in zijn dwers-linie twee duymē / ze-ven greynen: daer in-ne af gedruct stonden twee climmende Leeuwen/houdende een recht staende gequartilleer-den schilt/verwapent ter rechter zijden mit een Lelie/ hebbende in elc vande vier houcken een ghebroken Lelie/ende ter slincker zijden/eerst drie schoyns afloopende balcken / mit een climmenden Leeu : beset opt midden van tschilt mit een cleyn schildeken/verwapent mit een clim-menden Leeu. Den voor gheroerden schilt was hanghende aen een recht-staenden helm / hebbende tot den tymber een Lelie / ende in den ommeloop bestaende van twee volle regelen/ de volgende woorden:

S. Phi Dei grã. Burgũdie / Lotharingie / Brabancie / & Lym-burgie Ducis: Flandrie Artehesij/Burgũdie/Palatin. Co. Hãnonie/ Hollandie/Zelãdie/& Namurci Cõitis. Sacri Imperij/Marchionis/ ac Dñi Fris. de Salinis & Machlie Ordiatũ in Holl. & Zel.

Mijns bedunckens hebben de Regierders inder tijt / tmeeste ghelijck vande werelt gehadt / tvoorgaende Octroy of Privilegie te verzoucken:ende bedancke/voor zo vele in my is/onzen wijzen ende voorzienighen vooroudereren/vande goede opsichte/vlijt/ende naersticheyt/ die zy niet alleen in dien deele / maer in tvorder beleyt / ende de regeeringhe van alle andere stadts zaecken hebben aen ghewent. Ghewisselicken naer alles dat ick hebbe connen ghevinden / en hebben zy in haer regieringe niet slecht/slofficht/of verzuymich geweest / maer hen hare zaecken ymmers zo wel verstaen/ alsmē die huydensdaechs verstaen zoude connen.

Maer(om de zake/aengaende den Burchgravē/weder te hernemē/ daer die hier vorē zijn gelatē)ten was hier mede mitten Burchgraven niet zo zeer verzoent/of daer en voorvielen in dē jare viertien-hondert eñ drie nieuwe zwaricheden/de welcke (om de eygen woorden te ghebruyckē)mit goelicheyden bejegent moesten zijn/zoudemē tbecroon te gronde vergeten eñ af laten/gelijck uyt het vervolch alhier te zien is.

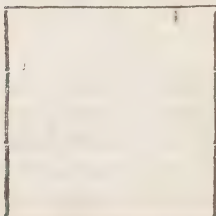
Philips heer van Wassenair, Burchgraue van Leyden, doen condt allen luden, want wy in becroen gestaen hebben van alrehande gebreke die wy gehadt hebben binnen der vryhede van Leyden an onsen heerlicken goeden, dat is te verstaen van platen, straten, weruynge inden rijn voorder dan ons behoirlick dochte te wesen. Ende an die hofsteden die an die Burch the Leyden gelegen zijn. Van welken ons tgerecht van Leyden verwolcht hebben ende bejeghent mit sulken goelicheden die zy ons dair om gedaen hebben, wair by wy dat becroon te gronde vergeten ende aflaten. Ende schelden der voirscreuen Stede, ende den genen die ons te na geuaren, of gepailt zijn binnen der vryhede voirscreuen inden rijn. Ende den genen die die hofsteden anden Burch besitten, of namaels besitten sullen vry ende quijte. Ende loue voir ons ende voir onse nacomelingen heur allen, ende horen nacomelingen die erue te waren tot ewigen dagen, in allen schijn of zy die nu ter tijt betymmert ende bemuert hebben na inhoudt hoirre voirwairden die zy van onsen voirvaders hebben: behoudelick Willam Wermbouts soen sulken coip als hi heeft an die graft die onder sijn huys gelegen was. Voirt wes die Scout mit achte Scepenen in toecomenden tijden keuren ende ordineren zullen om gemeen oirbair ende profijt inden rijn bynnen der vryheden voirscreuen an platen, straten, of an weruinghe dair die rijn mede

mede gewijet of genauwet moge werden, dat louen wy vast ende gestade the houden van ons ende van onse nacomelingen, sonder enich wederseggen, behoudelick ons onser vrijscherie inden xiij voirscreuen. Ende alle dinc sonder arch ende lyst. In kennessen der wairheit so hebben wy desen brief bezegelt mit onsen zegele. Gegeuen inden Hage des manendages xix dagen in Marte, int jair ons Heren M° CCCC° ende drie.

Ende was geschreven op een stuck franchijns/ breet of lang acht duymen/ elf greynen: hooch vijf duymen/ zes greynen: bezeghelt aen een uytgesneden gevlochten staert / breet vier greynen/ mit een groen wasschen zeghel/ gebroocken/ ende genouch gheheel wech zijnde: twelc/ uyt de moete eñ groenicheyt daer aen bevondē/ in zijn dwerslinie groot scheen gheweest te hebben neghendalve greyn. Wezende de voorgaende brieven by den Grave bevesticht/ gelijc te zien is uyt het vervolch van dezen.

Ailbrecht bi Goids genaden, Palensgraue opten Rijn, Hertoge in Beyeren, Graue van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende heer van Vrieslant, doen cont allen luden, dat wy geconfirmeert ende geuestiget hebben, confirmeren ende vestigen mit desen brieue alsulke vorwairden als onse getrouwe Philips heer van Wassenair, Burchgraue van Leyden, of sijn voirvaders gegeuen hebben vanden hofsteden die an dien Burch te Leiden gelegen sijn, ende hi ende sijn nacomelinge noch gheuen ende maken mogen van hofsteden an die selue Burch te verhueren of wt te gheuen, Ende van platen ende straten die binnen der voirscreuen vrihede gemaict sijn, of dien tGerecht van Leyden om ghemenen orbair, kueren ende ordineren sullen inden Rijn binnen der voirscreuen vrihede. Ende gelouen voir ons, ende voir onsen nacomelingen onsen getrouwen voirscreuen sinen nacomelingen, allen den ghenen die dien erue aenden Burch besitten, of namaels besitten sullen, Ende onser Stede voirscreuen, des sy kueren ende ordineren sullen binnen der vryhede dair die Rijn bi genauwet of gewijet mach worden, dair in te houden ende te starcken tot ewigen dagen, behoudelicken

liken onsen getruwen ende sinen nacomelingen die visscherie inden selven Rijn, hun altois te bliven. In orconde desen brieve besegelt mit onsen segele. Gegeven inden Hage opten neghentienden dach in Maerte Int jair ons Heren M CCCC ende twee na den lope van onsen Hove.

Den voorgaenden brief was gheschreven op een stuck franchijns/breet of lang seven duymē/ acht greynen: hooch drie duymen/vier greynen: bezegelt aen een uytgesneden gevlochten staerte: breet schaers vijf greynen/ mit een groē wasschen zeghel: groot in zijn dwerslinie omtrent tiendalve greynen: daer inne af ghedruct stont een cleyn slim hanghende ghequartilleert schildeken / mitte wapenen van Beyeren ende Henegouwen: hanghende aen een helm/daer van den tymber was een croone: ende tgunt daer boven uyt stack/by my niet en const werden onderscheyden.

Alle twelck alhier / voor zo vele ick uyt des Stadts stucken ende Privilegien hebbe connen bevinden / ten ghenoughen ghezeyt zijnde vande gherechticheyden der Burchgraven binnen Leyden/hoe zy de zelve ghesocht hebben te vermeeren: wat gheschillen ter zaecke van dien zijn ontstaen: ende hoe de zelve by middel van vrienden uyte weghe zijn ghelevt. Rest te zegghen hoe de voorschreven Burchgraven haer ghesach binnen Leyden quijt gheworden zijn: ten welcken elck een volle onderrechtinge can becomen uyt de zoen-brieven by my genomen uyt zeeckere oudt Register/gheschreven mit een oude hand/in formaet van Lombaerts papier / aldaer beginnende aen de eerste zijde van het elfde bladt/eñ wezende vandē innehouden hier volgende.

WY Philips heer van Wassenaer, Burchgrave van Leyden, Willem van Brederode, Heer tot Genp, te Steyn, en ter Merwede, Jan van Heemsteden, Ridder, heer tot Benthusen, Gherijt vanden Zijl Ridder, heer tot Purmerende, Jan van Wassenaer: ende Burgermeysters Schepenen en Raet, ende gemeenlick die poorteren der stede van Leyden, Doen condt allen luden, Also wy ende onse hulperen in veeden, twydracht, en geschille gecomen waren, dat ons leet is, mitten hoochgeboren Vorst, Hertoghe Johan van Beyeren, soen van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, etc. onsen genadighen heere, ende der Graeflicheden van Hollant, om verbintenisse wille die wy mitten Bisschop ende der stadt van Utrecht gemaect hadden tegen onsen genadigen heeren, ende der Graeflicheyt voorschreven: ende oec om ontseg brieven

brieue die wy heeren Johan, Heere tot Egmonde, ende tot Ysselsteyn, ende heeren Gerijt van Heemskerck, Heere tot Oisthuysen geschreuen hadden, daer wy so veel om geschadicht hadden op onsen genadigen Heere, ende der Graeflicheyt voorschreuen, dat die selue onse genadige Heere ons binnen der stede van Leyden, mit machte belegen hadde, mitter Ridderschap ende steden van Hollant ende Zeelant, die hem daer in bystandich, ende gehoorsam waren, als sy schuldich waren te doen. Van welcken stucken, ende misdaet onse genadige Heere voorschreuen, sijne genaden an ons gedaen, ende gekeert heeft: ende wy kennen openbaerlic dat wy mit sijnre genaden ouerdraghen, ende vereenicht, ē daer af gesoent sijn inder manieren hier na beschreuen.

Inden eersten sullen wy Philips Borchgraue voorschreuen, Willem van Brederode, Jan van Heemsteden, Gerijt vanden Zijle, Jan van Wassenaer, die stede van Leyden, ende anderen, alle de gene die hem mit ons deser veeden bewonden hebben, die te hant in Leyden sijn, ende mede inder zoene wesen willen, ganßelic clairlic, ē al gesoint wesen mit onsen genadigen Heere van Beyeren voornoemt, mit sijnen steden, landen, luden, ende ondersaten, hulperen, ende hulperhulperen, ē sonderlinge van deser veeden mit heeren Jan, Heere tot Egmont, ē tot Ysselsteyn, ende heeren Gerijt van Heemskerck, Heer tot Oesthuysen, ende hoiren hulperen, so sy hoir consent daer toe gedaen hebben, ende mit anders allen den genen die om hoiren wille in deser veeden gecomen sijn, gelijc ende in alre manieren als hier na beschreuen volget.

Dats te weten, doode tegens doode: brant tegens brant: roeff tegen roeff: doen tegen doen: alle schade, d'een tegen d'ander: ē alle onbetailt gelt quijt op beyden zijden: van geuangen, van brantschattinge, ē van allen anderen dingen: uytgenomen van geuangen die onse genadige Heere behouden sal, als hier na beschreuen staet: Dats te verstaen dat alle geuangen quijt wesen sullen, die onsen genadigen Heere voorß af geuangen sijn: dair tegen sullen weder quijt wesen die vter stede van Leyden geuangen sijn zeder die tijt dat onse genadige Heere voorß dat huys ten Weerde gewonnen hadde, ē alle anderen geuangen, die daer voor geuangen sijn, sal onse genadige Heere voorß behouden.

Item sullen wy Philips Borchgraue voorschreuen, ende die anderen voorschreuen, op alle onse goede besoent wesen, beyde op leen ende op eygen, also dat onse genadige Heere voorschreuen, noch nyemant van sijnre wegen dair aensprake op doen sal, dat van desen veeden, off van eenigen saken die voor desen veeden geschiet zijn, wtgeset die Burgrauescap van Leyden, binnen der vryheyt van Leyden: Die ic Philips Borchgraue voirschreuen voir goede mannen mit hande, mit monde, ende mit brieuen mijnen ghenadighen Heeren voirschreuen ouergeuen sal, als hy tot Leyden gehultzal worden, mit hoiren toebehooren, wtgescheyden die Borch, die manne, die zwane, thopgelt, tgruytgelt, visscheryen, ende mijn tollen bynnen Leyden. Ende des gelijx sullen wy, ende elcs van ons, besoent wesen, oic op onse brieue die wy vander Graeflicheyt hebben, wtgenomen die wy vercregen mogen hebben van onser genadiger Vrouwen van Brabant, sonder hoiren

willaftigen Momber, of brieven van diensten, dat sal staen tot segghen ende goetdencken des Heeren van Culenburch, off heeren Airnts van Leyenberch in sijn stat: also weert als die Heere van Culenburch dair niet by wesen en mochte. Des Bizdoms in Beyeren heeren Florys van Borsselen, heeren Philips van Cortkene, ende heeren Jans Bastert van Bloys, die dat scheyden sullen binnen twee maenden na datum deser zoenen. Ende so wanneer ic Philips Burchgrave voirschreven, die Burchgrafschip off gegaen bin, ende overgegeven sal hebben, inder manieren als voirschreven staet, So salmen my weder doen geven mijn brieve die ic gegeven heb van den gelde dat my geleent is opt Gerecht van Leyden.

Item sullen die goede mannen die binnen Leyden sijn, ende inder soenen wesen willen, ē die poirteren ē alinge gemeente van Leyden, onsen genadigen Heere oirvede doen dair elc van den goeden mannen bysonder, hem sijn zegel ē brief aff geven sal, ende van den poirteren ende gemeynte daer sal die Stede over hem allen zegelen. Ende voirt sullen wy onsen genadigen Heere hulde ende eede doen gelijc ander Ridderschip ende Steden in Hollant.

Item alsulck recht als gevordert is op my Philips Burchgrave voirschreven, dair ic ter antwoorden niet aff en hebbe dorren comen, dat sal off wesen, ē elc sal staen als hy dede eer die rechtvorderinge geschiede, ende des sal mijn wederpartye wederomme op een nye recht mogen spreken oft den genoecht.

Ende van alsulken aenspraké als Heere Gerijt van Heemskercke, heeft op my heeren Gerijt van den Zijle, des sijn wy aen beyden sijden gebleven aen hoire woir van den Raden ons genadigen Heeren voirschreven. Te weten, Heer Gerijt van Heemskerck aen Ghijsbrecht Pieck, ende Henric Harmonsz. Ende ic Gerijt van den Zijle aen heeren Florys van Borssel, ende heeren Philips van Cortkene, ende onsen genadigen heeren voirschreven tot enen overman, die dat scheyden sullen binnen twee maenden na datum deser zoenen.

Item so wie van den voirgeroerden gelt op diensten geleent heeft by tijden hertoge Willems ons liefs genadigen heeren zaliger gedachten, ende onser genadiger Vrouwen voirnoemt, dat sal staen tot verclaringe ē goetdencken der Rade voirsz, die dat dair aff wijs spreken sullen binnen ses weken na datum deser zoenen.

Item sullen wy Burchgrave voorgenoemt, ē alle die inder zoenen wesen willen, als voirschreven is, van allen brueken ende toeseggen die wy tot desen dage toe gebruect mogen hebben tegen onsen genadigen Heere, ende tegen der Graeflicheyt van Hollant voirschreven, wair aff die roeren mogen, quijt wesen, uytgeseyt doetslage onvergouden, ende quetsinge ongebetert. Behoudelic dat wy onsen genadigen Heere voorschreven wederomme brieve gheven sullen inder bester formen, dair in wy geloven sullen te doen, des ons van den Raitsluden voirschreven over geseget sal worden van den drien puncten voirschreven: te weten van den brieven, van den rechten, ende van den gelde dat upten diensten geleent was.

Item so sal onse genadige Heere voirschreven zess goede mannen vander Ridderschip voirsz, ende zess poerteren die hem genuegen, uyter stede van Leyden

Leyden keren, ende te ghijsel nemen, datmen hem die Stede overleveren sal, ende als dan so salmen die van Wtrecht ende die gaste die inder zoene niet wesen en willen, veylighen mit horen lijve ende goede, sonder argelist, dairse best wech sullen comen. Mer wair yemant van desen voorss die ziecke wair, off gewont, dat hy niet reysen en mochte, ende mit namen Otte Willems van Zwanenburch, die souden inder stede geleyde hebben dair te blijven, totter tijt toe dat sy starck waren te reysen, sonder argelist: ende dan soudemen die wt veylighen gelijck den anderen, als voirschreven is.

Item alsulke oude hantvesten als die stede van Leyden voirtijts verkregen heeft van Graven off Gravinnen van Hollant, die sal onse genadige Heere voirschreven hem confirmeren ende geloven te houden: Ten wair off sy eenige hadden van onsen genadigen Vrouwen van Brabant, mit hairen zegel bezegelt, sonder horen Mombair, dair en sal onse genadige Heere voirschreven niet toe gehouden sijn.

Item vanden twy ende onrusten die voirtijts geschiet ende gevallen sijn tusschen den genen die wt Leyden geweest hebben, ende die dair binnen bleven sijn, te weten op sinte Jorijs dach ende sinte Lambrechts dach, dair van sullen die partyen rechtevoirt op beyden sijden mit deser zoene verleken en versoent sijn, up sule naseggen en verclaren als die Raitsluden voirnoemt binnen zes weken na datum desen zoene dair aff doen sullen. Ende des de raitslude dair up ramen ende ordineren, dat sullen sy up beyden zijden houden ende voldoen, sonder argelist. Ende hier off en sal die stede van Leyden, noch hoir poirteren van deser sake niet voorder belast, noch beswairt wesen dair toe te doen, dan mit dusent nobelen, als daer af voirtijts geraemt heeft geweest. Ende van des Jan van Wassenair en Gerijt van Poelgeest mysdaen woort up sinte Lamberts dach voirschreven, daer sullen sy verrechtingen ende beteringe aff nemen by den Heere van Culenburge, en twee anderen van ons genadiger Heeren Rade voirschreven.

Item sullen de gene die nv hair gelt opt Gerechte van Leyden staende hebben, den anderen die dair an comen sullen, dat selve gelt dair die dage aff geleden sijn, verbeyden zess weken langk na datum deser zoenen, ende dan sullen sijt hem betalen, sonder langer vertrecken: en dair die dage niet aff geleden en sijn, dat sullen sy dien verwissen binnen Leyden te betalen binnen enen halven jair na datum deser zoenen, tot Dordrecht, off tot Schoenhoven inder wissel. Also verre als die voirgenoemde daer selve niet up en dienden: ende blijven sy dyenende, en den Borchgrave sijn brieve vanden gelde overgegeven hebben, So sal onse genadige Heere dien dair off weder sijn brieve geven.

Item van sulke aensprake als Willem van Brederode voirschreven hem vermet te hebben opten steden van Hairlem, van Delff, ende vander Goude, die sal hy blijven an onsen genadigen Heeren voirgenoemt, ende an sijnen Rade voirschreven, na sijnre aensprake, ende na der Steden voirschreven antwoirde.

Item want die schade ende verlies vanden Engelschen vachten, die onse genadige Heere voirschreven inder steden dede ophouden, ende an hem genomen

heefft als sijnre vyanden goet, upter Stede gemeenlic comen sal te gelden, ende te betalen: So süllen die gene die büten Leyden sijn geweest, hair aendeel mede betalen dair off, gelijc anderen hoiren gebüeren. Ende oüermits dien so süllen sy weder hebben, ende aenüeerden hair lakenen, ende anderen goede ende haüe binnen Leyden, die sy bewijsen mogen dat hoir sijn, off die byden Gerechte of Vroetschip beteyckent sijn.

Item so die lakenen diemen tot deser tijt tot binnen der stede van Leyden gedrapeniert, ende gemaict heefft, die geteykent sijn geweest, ende gezegelt mit mijns Bürchgraüen teykenen ende wapen. Ende want ic Philips Bürchgraüe voirschreüen, die Bürchgraefschip mijnen genadigen heer oüergeüen sal, gelijc voorss staet, so en süllen die lakenen voirtaen mijt mijnen teyken niet meer bezegelt wesen, mer mit mijns genadigen heeren voirschreüen, ende mitter Stede zegel ende teyken, so dat behoorlic is. Ende dit salmen tot Brügge, tot Antwerpen, ende anders wair ten Steden dair die marcten liggen, den Cooplüyden dat schrijüen, ende te kennen geüen, up dat die lakenen te bet in hoirre waerden blijüen.

Item om der ongehoorsaemheyt ende brücken wille die de stede van Leyden tegen onsen genadigen heer ende der Graefflicheyt van Hollant voirt geset, ende gekeert heeft, so süllen sy hem geüen achtien düsent Wilhelmüs Hollantschen scilde, ende die betalen, dat een derdendeel dair aff tot sinte Martijns misse inden Winter: dat ander derdendeel tot midüasten: ende dat derde derdendeel binnen Meye, alle drie naestcomende. Ende dit gelt züllen achte goede mannen setten by horen eeden, binnen drie weken na der zoenen voirschreüen: Te weten van elker sijde vier, die büten sijn geweest, ende binnen zijn. Eerst van die büten sijn geweest, Dirck van Alkemade, Ysebrant van Alkemade, Arent Jan Goedenss, ende Willem Arentsz. Van die van binnen, Danckert, Philips Florisz. Jan van den Zijle Willemss, ende Gerijt Pieter Gobbürgenss, die dat samentlic, ende eendrachtelic, of den meesten hoep van den achten setten süllen, een yegelic na dat hy gegoet is, hy sy porter off gast, nyement qüijt te laten die inder zoenen wesen willen, wtgescheyden die poirters die by onsen genadigen heere hebben geweest: ende oic die by hoiren moetwille wt sijn gecomen, ende in sijnen handen staen. Ende als dit gelt geset is, So salt onse genadige heere doen gaderen, ende een yegelic sal betalen moegen mitten gelde dair hy up geset worde, ende dair mede qüijt wesen: ende onse genadige heere voirschreüen sal dese achte voirnoemt also goet hebben, dat sy dat aen nemen, ende setten süllen, als voirschreüen is. Ende so wie sijn gelt dair hy up geset worde, ten dage voirschreüen niet en betailde, dat wair up sijn zoene, ende lantrecht ende Statrecht en soüde hem nergent te bate comen, noch hem dair tegen gene stade doen. Ende die achte setters voirss en süllen nyemant also hoge setten, sijn goet en sal in onsen genadigen heeren landen tweewerüen beter wesen.

Ende alle dese voirss püntten toirconde ende kennysse der wairheyt, So hebben wy Bürchgraüe, Willem van Brederode, Jan van Haemstede, Gerijt van den Zijle, ende Jan van Wassenair voirschreüen, voir ons, ende voir die

gaste

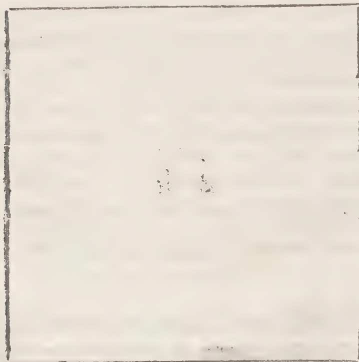
vaste die binnen Leyden by ons waren, ende in desen zoenen wesen willen, elc van ons onse zegel: Ende wy Burgemeesteren, Schepenen, ende Raide der Stede van Leyden, voir ons, ende voir die gemeen poirteren ende stede van Leyden, der selver Stede zegel mit onsen wille ende weten aen desen brieue gehangen. Gegeuen opten seuentiensten dach in Augusto, int Jair ons Heeren M.CCCC. ende twintich.

De voorgaende brieven zijn gelezen/ en vergeleken mitt alleen legens tvoorgaende register/ en zekere copie mit een oude hant in franchijn gescreven/ beyde mitten anderen genouch over een comende/ uytgezeyt hier en daer in weynich woorden geen veranderinge van zin of reden mede brengende: mer voor jegens de reuersaelen even van gelijcken datt/ die onder de stucken vande Stadt berustende/ en gescreven zijn op een stuk franchijns/ breet eenre voet/ vierdu. vijf gr$\frac{1}{3}$. hooch j. voet/ j.d.j.gr. behalven een ploy van ij.d.j.gr. de welcke opten name van Hertoge Jan van Beyeren/ in het leger voor Leyden gegeven/ en mit eenen root wassen zegel (breeder hier naer verclaert) aen double franchijnen staarten uythangende/ bezegelt is. In alles mit tvoorgaende over een comende/ uytgezeyt de veranderingen/ ten opsicht vande sprekende personen: ende dat de persoon van heer Philips van Cortkene/ hier boven tot twee plaetsen genoemt/ aldaer telken genoemt wert heer Philips van Borsele.

Tot voltreckinge van welcke quijtscheldinge/ aengaende t Borchgraefschap/ ende ten eynde tzelve niet wederomme en zoude gheraecken in handen van eenighen particulieren Heer/ maer altijts aen het Graefschap mocht blijven vereenicht/ aen twelc dezer Stede (om niet weder mitten Burchgraven/ die haer ghesach alomme tot naerdeel vande Stede sochten te vermeerderen/ te gheraecken in oneenicheyden) niet weynich gheleghen was den Regierders inder tijt wacker wezende/ ende niet verzuymich omme thecte yzer in tijts te smeden/ verzocht/ en verworven hebben de twee hier navolgende Privilegien.

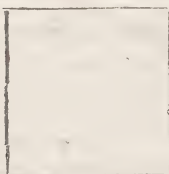
Johan bi der genaden Goids, Paltsgraue opten Rijn, Hertoge in Beyeren, Grave van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, etc. Doen kont allen luyden, want Heer Philips van Wassenaer ons die Burchgreefscap van Leyden mitten Gerechte ende heerlicheden, gelijc als die zoene tusschen ons, den seluen Heren Philips, ende anders die by hem waren, ende der stede van Leyden lest gemaict was, inhoudt ende wtwijst, mit hande ende mit monde overgegeuen heefft, So hebben wy geloefft, ende geloven mit desen brieue, Onser goeder getruwer Stede van Leyden voir ons ende onse erven ende nacomelingen, dat die Burchgreefscip mit hoiren toebehoeren voirscreuen tot ewigen dagen bliuen sall aen ons ende aen onsen erven ende nacomelingen, ende nemmermeer noch tot genen

dagen, mit geenrehande saken dair aff verscheyden en sal werden in geenrewijs. Alle dinc sonder argelist.] In orkonde desen brieue besegelt mit onsen zegele. Gegeuen in onser Stede vanden Briele opten vijfthiensten dach in Februario, int jair ons Heren M. CCCC. ende twyntich, na den lope van onsen Houe.

Tvoorschreven Privilegie was geschreven in een stuc franchijns/ lang acht duymen/ vier greynen: hooch vier duymē/eene greyn: behalven een ploye van eene duym/ zes greynen: ende bezegelt aen een doublen franchijnen staert/ breet vijf greynen: mit een root wassen zeghel/groot in zijn dwerslinie/eene duym/zes greynen:daer inne af gedruct stonden twee Griffoenen/ tzamen houdende een geslotē van zijds aensienden helm: onder den welcken hanghende was een dwerssen schilt/aende slinckerzijde (als wezende de rechte zijde gheheel wech) verwapent boven mit de vier climmende Leeuwen:te weten/de wapenen van Henegouwen/ beneden mitte wapenen van Beyeren:hebbende tot eenē tymber een croone/daer boven uptsteeckende een vederbos van pauf-vederen:ende in den ommeloop de volghende noch leesbare letteren/

S. Joh. Cōit. Palati. Reni/ Duc in Bavar. wezende de reste wech.

Ende opten rugghe een contre-zeghel/ groot in zijn dwerslinie omtrent zeven greynen/ ende twee derdepaerten:daer inne af gedruct stont een dwers schildeken/bezet mit eenen climmenden Leeu/ hanghende aen een helm/ ghetymbert als vozen/ ende staende tusschen twee personagien/ daer van den ommeloop my niet leesbaer en was.

Jacob bider genaden Gods Hertogynne in Beyeren, Grauynne van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, van Ponthieu, ende Vrouwe van Vrieslant,] Doen cond allen luden, want Heer Philips, heer van Wassenair, in sinen leuenden lijue mit hande ende mit monde, onsen lieuen oom] saliger gedachten, Hertoge Johan van Beyere, die Burchgraefscip van Leyden, mitten gerechte ende heerlicheden ouer-

ouergegeuen heeft, na wtwij]singe der zoenen, gemaict tusschen onsen lieuen oom voirscreuen, ende onser stede van Leyden, mitten genen die van hem dair ynne belegen] waren, geliic oic ons liefs ooms voirscreuen brieue, die hii onser stede van Leyden dair of gegeuen heeft, dat clairliker wtwiisen,] So hebben wii om dat die ouerghiste der Burchgraefscip mitten gerechte ende heerlicheden voirscreuen, ons ende onser Graefflicheide van] Hollant grootelic mede draget, der seluer onser Stede geconfirmeert, ende confirmeren mit desen brieue, alsulke hantuesten ende] brieue als onse lieue oom voirscreuen, onser getruwer Stede voirscreuen, dair off gegeuen ende bezegelt heeft, ende gelouen voir ons, ende] onsen nacomelingen onser getruwer Stede voirscreuen, die voirscreuen hantueste te houden, te doen houden, ende dair ynne te stiuen ende] te starken, sonder yet anders dair in te laten vallen of te geschien, tot ewigen dagen. Oic mede hebben wii der seluer onser] getruwen Stede geconfirmeert, ende confirmeren mit desen seluen brieue alle alsulke hantuesten ende vryheden als sii hebben] van ons, ende van onsen voirvorderen Grauen van Hollant, ende gelouen hem oic voir ons, ende onsen nacomelingen voirscreuen dair ynne] te houden, te stijuen, ende te starcken inder manieren voirscreuen, sonder enich arch of list. In oirconde desen brieue besegelt] mit onsen zegele hier an gehangen. Gegeuen inden Hage opten thienden dach in Junio, int jair ons Heren dusent vierhondert] ende dertich.

T'voorschreven Privilegie was gheschreven op een stuck franchijns / lang acht duymẽ / zeven grepnẽ : hooch vijf duymen / een grepn : behalven een plijc of ploye van eene duym / vier grepnen: eñ bezeghelt aen doublen franchijnen staerten / breet vijf grepnen: mit een root wasschen zeghel / groot in zijn dwerslinie omtrent een duym / zeven grepnen ende een halve: daer inne afgedruct stont een Marien beeldt / hebbende optẽ linckeren arm een kindeken / ende

ende

ende inden rechteren handt een palmtac: ende voor haren schoot een rechtstaende ghequartilleerden schilt / mit de wapenen van Beyeren ende Henegouwen: ghehouden zijnde van twee staende Leeuwen / al ghestelt in eenen Hollantschen tuyn: hebbende in den ommeloop in een rolle dees letteren:

S. Jacob Hertoginne in Beyeren / Gravinne van Henegouwen / van Hollant / van Zeelant / ende Vrou van Vrieslant.

In vougen voorzeyt beliefdet God dat de stadt van Leyden inne genomen / eñ mit eenen van tgesach der Burchgraven bevrijt / eñ ontset werde / ter eeren ende ghedachtenisse van twelc wy zijnen Godlicken naem willen loven ende dancken / mitten volgenden Lofsang.

Maect u van hier gy honden woedich,
Vergeefs ist dat gy my ansart:
Vergeefs is al u nijdige hart:
Hout op van tgrof geblaf trotsmoedich,
En bijten bloedich.

Mijn God ist die my selver leydet
En stuyrt, als eenen harder goet,
Zijn schaepkens acht, wacht, en behoet:
Zo lang dees van my niet en scheydet,
Mer lustich weydet,

En zal my genes dinx ontbreecken,
Langs beemden groen, zoo schoon verchiert
Met bloemkens veel, ons toe ghestiert:
Als Tytans lamp wert angesteecken
In't Rammich teecken,

Daer verwen duystreley verlusten
Tooch, leyt hy my om zijn geaest:
Als ic dan zadheyt heb gegraest
Ic my legge in de clavercusten
Zorchloos om rusten.

Van eẽ cleyn beexken tschuymich stromen,
Dat mit geruys van bergen af
Comt lopen, laept mijn tonge laf,
En doet de cracht, my schier benomen,
Strac weder comen.

Mijn geest door angsten veelderhandich,
En droufheyts dorst by naest verstict,
Hy voedende is, en maect verquict,
Terwijl de Zonne ons duynen zandich
Maect heet en brandich.

Mijn harder, als de ziel wijtvluchtich
Nu hijchde door een jongheyt dom,
Naer wegen ongebaent en crom,
Daer my taenlocsel, trac quaetruchtich,
Weende' en was zuchtich:

En mit medogentlicken ogen
Heeft hy mijn dolingen beschreyt
Ooc op tpad der gerechticheyt
(Om tot de stal te keeren mogen)
My weer getogen.

Al waert ziet dat de Pest afgrijsselic
Wt haer traenmaeckende' hant bestont
In my te slaen een dootsche wont,
En zy der hellen poorten ijslic
My snachts waer wijslic:

Soe' en soude' ic my doch niet beswaren,
Zoe lang gy Heer mijn harder zijt
Zal ic geduyrich zijn bevrijt,
V schaep-staf voor tquaet dat mocht naren,
Zal my bewaren.

Mijn tafel zietmen u ophopen
Mit meet, zo hooch datse' is verlast;
En van den besten dranc dier wast,
Schenct gy mijn schalen vol mit stopen,
Datse' overlopen.

Mijn hooft mach ellic een aenschouwen
Mit balsem oly nat gevucht:
Mijn vyant die dit zicht, zeer zucht,
En door nijt in zijn hart gebrouwen,
Berst hy van rouwen.

